والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

الحمد لله که درین زمان برکت اقتران کتاب نایاب کاشف اسرار حقیقی الموسوم به

مکتوبات اشرفی

۱۳۰۹

تصنیف قدوة العارفین زبدة السالکین [illegible] کچهوچهوی قدس سره

حسب فرمایش جناب سید شاه [illegible] احمد صاحب و جناب مولانا مولوی سید شاه محمد حسین صاحب [illegible]

در مطبع تحفهٔ احمدی لکهنو طبع گردید

هوالله الاشرف

M.A.LIBRARY, A.M.U.
PE4370

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي كتب آيات الوجود على صحائف الانفس والآفاق ورتب تعينات المقصود بلطائف الانس والاخلاق كما قال الله تعالى سنريهم آياتنا في الانفس والآفاق والصلوة على من ارسل كتاب التوحيد الصفوف والاطباق واقبل بجواب المستفيدين منهم باللطف والاشفاق قوله تعالى انه من سليمان وانه بسم الله الخلاق وآله واصحابه الطاهرين والتابعين بالاتفاق اما بعد مى گويد خوشه چين خرمن اخلاق صوفيه ودريوزه گر خرمن انجمن اشراف عليه خادم على الاطلاق عبد الرزاق الحسنى الحسيني السمناني الجيلاني ثبته الله على منهج الصدق والسداد والعرفان بالايقان كه بعضے مكتوبات كه بنسبت اصحاب وبرخى مرقومات كه بجانب احباب از حضرت قطب العارفين وغوث الكاملين غياث پناه هدايت دستگاه نادر العصر فرد الدهر مقتدا

یعنی ثابت دارد اللہ او را بر راه حقیقی و در سخن ۱۲ السداد بالفتح راست شدن و صواب راست والسداد بالکسر آنچه بدان چیزے استوار کنند من الاستقوا [illegible] ۱۲

اولیائی روزگار پیشوای اصفیائے ادوار ہادی ضلیلان وادیہ سلوک و طلب ہدی
بادگیان بادیہ شکوک و تعب ستارۂ سپہر منقبت خورشید اشرف کہ می تابد از د
نہ چرخ در دایئے جہانگیر جہان پیر ولایت × محیط آمد جہان را تا سر پائے × مدار
نقطہ دور سکندر کہ آمد از نفس نہ چرخ وار لئے × مآل مرکز نہ دائرہ اوست ×
کہ میگردد بدم نہ آسمان سائے × در دریائے توحید خدائی × در افشان آمد
از عرفان خود برائے × گل گلزار تفرید ولایت × کہ چون خورشید و مہ داد
دو گلہائے × درخشان آفتاب وحدت او × برین نہ طارم فیروزہ فرسائے

قدوۃ الاولیاء الکبیر وزبدۃ العرفاء الکثیر حضرات قدوۃ الکبری سید
اشرف جہانگیر السمنانی متع اللہ المسلمین وشفاء المؤمنین بتشریف بقائہ و تیمن حیاتہ
صادر شدہ و آن در دریائے معرفت و گوہر بحر ہدایت را غرہ روزگار و
نادرہ امصار بر فرق نامہ افتخار و کامہ اقتدار نہادند و سبب حصول مراتب
دارین و موجب وصول مناسب کونین دانستہ درعرفان کہ از دریا
اسرار بر آمد از دم فیض گہر زائے × جہان بر افسر عزت نہادہ × و درخشان
کرد چون خورشید مہ سیمائے × آن مکاتبات بدایت و مراسلات وسطیہ را
جناب فضیلت مآب مشیخت آیاب عمدۃ الخلفاء الاشرفیہ وزبدۃ الاصحاب
الشکریہ فیہ جامع الفاظ الہی ورابط انفاس سینی حضرت شیخ نظام الیمنی در
سلک انتظام و ترتیب انسلام آوردہ بود اما این واردات غیبیہ اشرفیہ
والہامات لاریبیہ شکریہ فیہ کہ در نہایت احوال و غایت آمال از حضرت قدوۃ
الکبرے سر بر زدہ کسے در رشتہ ترکیب و ضبطہ ترتیب نکشیدہ بود چون

التفات علیہ و انعامات زکیہ و فائض الٰہی و ملہم نامتناہی القا کردہ و تخصیص ایماء در دل افگندن
حضرت قدوۃ الکبریٰ نیز برین شد کہ بعضے ملاطفہ گوہرے و برجے منیا میقہ جوہری
کہ در درج مکتوبات اول و مخزن مرقعات ماول نہ درج کردہ بودند مناسب آنست
کہ در التیام ترکیب و انتظام ترتیب بیارید سمعاً و طاعتاً مکتوبات شریفہ و مرسلات
لطیفہ جمع کردہ و بر طریقہ نظم نہادہ امید کہ اصحاب بادیہ طلب و احباب وادیہ ادب
را سرمایہ سودائی راہ الٰہی و دستمایہ تقاضائے درگاہ نامتناہی گرداناد بالنبی
و آلہ الامجاد فہرست المکتوبات ہٰذہ مکتوب اول بجانب شیخ و قاضی عبدالملک در
ہدایت کار اسلام و ہرچہ اہم است در راہ کردگار باہتمام از دلائل اثبات صانع
و وحدت و ازلیت و ابدیت او و کیفیت وجود بحسب تنزیہ و وحدت وجود و ظہور
او بصور علمیہ خویش و صدور در ہیکل معلومیہ مکتوب دوم بجانب شیخ ابابکر مشتمل
بر احوال صدق طالب و از حوالہ در آمدن در راہ مطالب مکتوب سوم
بسوی شیخ عمر مشتمل بر امور ہدایت فی تفسیر آیہ اللہ نور السموات و تتمہ از مناقب
خلفاء راشدین رضی اللہ عنہم مکتوب چہارم بسوی شیخ عثمان مشتمل بر ثبوت
عقیدت بہ نسبت شیخ اگرچہ صورۃً بخلاف شریعت نماید و ہر یک اوصاف حمیدہ
رکنیست از ارکان دین و عینی از اعیان یقین کہ اقدام ہر یک نعمت او بر
طریق ثبات اگر باشد جمیع خصائل حمیدہ و شمائل پسندیدہ در وے مندرج اند مکتوب
پنجم بجانب شیخ کبیر بر استقرار مراتب توحید اگرچہ علمی باشد و فائدہ استحضار
عقائد صوفیہ و استفسار موائد علیہ و اسامی مراتب ظہور از حدیث و وحدت و واحدیت
و ارواح و مثال و اجسام کہ معبر بحضرات خمس و تنزلات سدس گشتہ اند مکتوب

ششم بسوے قاضی منہن سدہوری مشتمل بر فوائد اطلاع کتب تصوف و مشتمل
بر موائد استماع رتبہ تصوف و دلیل بر قراءت آواز تنزیل و جمعے از اکابر کہ
فائز از مطالعہ وے یافتہ اند تقریباً مناقب شیخ اکبر و اختلافے کردن نسبت خود
بہ اصحاب مشائخ دیگر و صحبت نا داشتن اصحاب مشائخ بایکدیگر مکتوب ہفتم
بجانب شیخ سلیمان مندوی مشتمل بر معانی لفظ احد بمقتضاء مذاہب و شرح احکام
ذات کائنات کہ علمی و ذاتی بحسب شریعت و حقیقت باشد و بعضے نکات آن طالب
ذات بقا و ورات و بحث از بیان خیر و شر کہ فی نفس الامر شر نیست مکتوب ہشتم
بجانب شیخ راجا در بیان دیدن واقعہ کہ تفویض کار بحضرت قدوۃ الکبرا است
کیفیت منازلہ و ارادہ آوردن با سماے عینی و آمدن تجلیل قادر حالت امارت
پیر بر مرید و گاہے بعکس او مکتوب نہم بجانب شیخ فرید مشتمل بر شرائط ارادہ پیر
و روابط ہدایت رہ تدبیر و تفاوت سلوک پیر با چند وجوہ شرائط پیر ابا صفا مکتوب دہم
بہ نسبت شیخ عبدالوہاب مشتمل بر احوال نماز تہجد و اسباب بیداری شب مکتوب یازدہم
بجانب شیخ خیر الدین سدہوری مشتمل بر معانی خلوت و عزلت و بہترین شرائط
راہ و اسباب ریاضت نفس کا ہ تقریب و فوائد سحر خیزی مکتوب دوازدہم
بجانب مولانا صفی ردولوی مشتمل بر فوائد زیارت قبور اکابر و ترغیب و تحریص
بر راہ سلوک مکتوب سیزدہم بجانب شیخ سماء الدین ردولوی مشتمل بر تحمل
و شدائد و ایذاے مکائد و معانی امر او تائے ذکر مکتوب چہاردہم بجانب شیخ
محمود در بیان ضربات متعددہ و نفی و اثبات و استغراق در ذکر مکتوب
پانزدہم بجانب شیخ الاسلام گجراتی از خلفاے اثنا عشریہ سلسلہ بحضرت

دوازدہ امام میر سید مشتمل بر بودن سالک در راہ حق و آراستن خود را بکار ملحق
از طہارت ظاہر و باطن و مشغولے در راہ سلوک و نوعے از اذکار و دیدن
انوار اگرچہ از وضوء او باشد ۱۲ مکتوب شانزدہم بجانب شیخ معروف التبریزی
در بیان اطوار سبعہ و عیان و انوار تسعہ و ابتلاء سالک در بدایت راہ و ظہوری
از انوار سلوک اند و ہمو از غیب جن کہ باعث ازدحام خوانین و موجب انجام
سلاطین میگردد و دیدن صاحب قران در مشہد رضویہ رضی اللہ عنہ
و عن جمیع ائمۃ المعصومین ۱۳ مکتوب ہفدہم بجانب شیخ رکن الدین جعفری
مشتمل بر سفارش و بعضے احوال از حضرت مخدوم جہانیان از جانب شیخ
رکن الدین مذکور و خرقہ امانت دادن و طی اطوار سبعہ بتقریب آواز ذکر
حضرت امام محمد غزالی کہ روحانیت امام تاسف میکردہ از ناتمامی سلوک
خود و تفرقہ در انوار اکابر از برائے ثبات عقیدہ سالک از سلطان عارفین
و شیخ مجد الدین بغدادی ۱۳ مکتوب ہیژدہم بجانب شیخ آدم یزدی در
جواب نامہ کہ مشتمل بر روایات جواز کلمہ لا الٰہ الا اللہ محمد رسول اللہ
بعد کل فرض و دعائے خواندن از زبان حضرت گنج شکر کہ نوعی تغییر
از حرکت اعراب داشت ۱۴ مکتوب نوزدہم بجانب شیخ محی الدین مشتمل
در تعریف وحدت وجود و اسامی اکابر کہ درین مسئلہ موافق اند و مخالف
و عذر بعضے تصنیفات حضرت قدوۃ الکبرا کہ بر طبق اصطلاح صوفیہ سر بر
زدہ مکتوب بستم بجانب میر صدر جہان مشتمل بر استفسار تاویل لفظ
عذاب کہ حضرت صاحب فصوص در رفع عذاب تاویلے کردہ اند فقط

خاصه در رفع آن مکتوب ۲۱ بست و یکم بجانب میر صدر جهان مذکور در استفسار
نسبت بسادات اقطونیان که حضرت امام جعفر صادق علیه السلام بر سادات
قطونی کنایت زده اند مکتوب ۲۲ بست و دوم بجانب ملک العلماء قاضی
شهاب الدین مشتمل بر استفسار رمات فیا عون طاهراً و مطهراً مکتوب ۲۳ بست و سوم
در جواب نامه سلطان ابراهیم که استفسار معنی بیت حضرت خواجه خسرو دهلوی
کرده اند مکتوب ۲۴ بست و چهارم در جواب سلطان ابراهیم که مشتمل
بر استفسار احوال چنگیز خان و تاراج کردن ولایت اسلام و خراب کردن امصار
انام و قتل نمودن تمام خلق از خاص و عام و موجبات او مکتوب ۲۵ بست و پنجم
بجانب شیخ شمس الدین اودهی مشتمل بر معانی کریمه لَیْسَ کَمِثْلِهٖ شَیْءٌ وَهُوَ
السَّمِیْعُ الْبَصِیْرُ مکتوب ۲۶ بست و ششم بجانب سید تاج الدین اودهی در استمداد
از حضرت قدوة الکبرا ابنا بر عزل کردن منصب مکتوب ۲۷ بست و هفتم
بجانب شیخ فرید الدین در استفسار رویا و برخی احوال مشائخ گذشته و
حکایتی سابقه از روحانیه علیه السلام در رویای مختلفه مکتوب ۲۸ بست و هشتم در
جواب عریضه هوشنگ خان مشتمل بر التفات حضرت قدوة الکبری که سلطنت
شده و یافته بتقریب در احوال ملوک روزگار و آثار سلاطین نامدار و نصایح
چند که باعث بر استحکام امور سلطنت و اتمام مهم مملکت و عدالت و شرائط
وزارت و نیابت و صدارت و وکالت مکتوب ۲۹ بست و نهم بسوی شیخ
عماد الدین اودهی مشتمل بعضی از سفارش حضرت مخدوم جهانیان نسبت
الیشان و اشارت برخی مقامات علیه کی مکتوب ۳۰ سی ام بمولانا کریم الدین

ردو فوائی مشتمل بر ترغیب و تحریص سلوک بتقریب حکایت شیخ نصر یقینی که
از شیخ خامه در هوا ایستاده نوشته اند که بر کرانهٔ آیات قرآن بعبارت مختلفه میخوانند
اند بر ترک تجرید مکتوب ۳۱ سی و یکم بسوی شیخ مبارک گجراتی از خلفاء اثنا عشریه
مشتمل بر معنی بیت حضرت شیخ شرف الدین پانی پتی چندانکه از روی خود پیسینه
جائے کرد مکتوب ۳۲ سی و دوم بجانب سید حمید الدین محمد آبادی مشتمل بر استفسار
نسب و حسب سادات هندوستان بموجب تذکرهٔ علماء نسب که در زمان غیاث
الدین بلبن که بر حکم او کرده بودند مکتوب ۳۳ سی و سوم بجانب شیخ رکن الدین
شاهباز که از طیور ثلثه اند مشتمل بر اوضاع صوفیه که بعضی بکسب اشتغال دارند
و برخی بفتوح و نذر و استقبال کرده اند و شمه تعریف خانقاه و ازدحام صوفیه
ولایت پناه ببارگاه حضرت پیر مکتوب ۳۴ سی و چهارم بجانب ملک محمود که از
خاص اصحاب بودند مشتمل بر احوال مرمت روضه پاک که بالقصد درویش بجهة طول
در کار خوضه اشتغال میفرمودند مکتوب ۳۵ سی و پنجم بجانب شیخ جهان گجراتی
از خلفاء اثنا عشریه در مذمت دنیا و ایثار کردن را قبول کرده اند مکتوب
سی و ششم ۳۶ در جواب عریضه قاضی اسحاق و قاضی محمد و هرپا یاروی مشتمل
بر استغاثه نادر محترمه که از زندان ملوک ایاده مستخلص ایشان و ایذائے خلق خواه
بفعل خواه بقول مکتوب سی و هفتم ۳۷ بجانب سید جمال الدین سامنه پوری
مشتمل بر اتیان وظائف متروکه که از اوقات مقدوره و بر سبیل تبدیل بغیر
و سهو نهائی که سالکان را از عرش رحمان و شیطان می نمایند مکتوب ۳۸
سی و هشتم در جواب نامه شیخ فرید که استفسار از اذکار تلاقی قلندریه حیدریه

صحیح از نسخهٔ قلمی شیخ ملقب است رکن الدین ۱۲

کردہ اند مکتوب سی و نہم بجانب شیخ صدر الدین والدنیا مشتمل بر استفسار
معنی رباعی حضرت ابوسعید ابوالخیر کہ بلبلہ ربیع بسکون را غارت می کنند
ے حورا بنظارۂ نگارم صف زد ۂ رضوان ز تعجب کف خود بر کف زد ۂ
یک خال سیاہ بر رخان مطرف زد ۂ ابدال ز بیم چنگ بر مصحف زد ۂ
مکتوب چہلم بجانب شیخ شمس الدین اودہی بنا بر استفسار توفیق در کلمہ
قدسیہ و منورہ مشہورہ اولیائی تحت قبائی والولی یعرف الولی
مکتوب چہل و یکم بجانب شیخ مظفر بہرائچی در استفسار کنت کنزا
مخفیا الخ واجابہ بہ دہ وجوہ در معنی صورہ کلام قدسیہ و مراد از جلال
و جمال ہر دو مکتوب چہل و دوم بجانب سالار سیف الدین ایجولی مشتمل
بر استغاثہ از خوف بعضی کفرہ جوار و احوال رجال الغیب و اصناف عمال الارض
کہ بنی صد و شصت کس باشند و شمہ از کیفیت خضر علیہ السلام و تجدید شدن
و دندانہا ایشان بعمر در سالہائے متعینہ و طریق التزام رجال الغیب از برائے
فتح عساکر و ظفر معارک چنانچہ صاحب قران در فتح معرکہ حضرت ولی کردہ اند
مکتوب چہل و سوم بہ نسبت نور حدیقۃ السیادت و نور حدیقۃ النقابۃ
زبدۃ الآفاق سید عبد الرزاق متضمن بہ تفصیل مراتب ظہور و مجالی صدور
کہ عبارت ظہور حضرات خمس است و بعضے از اشیاء مراتب متناہیہ و شمار مناصب
و اصلانہ مکتوب چہل و چہارم بجانب حاجی عبد الوہاب در تاثیرات اجرام
سماویہ از خلقت انسانیہ علویہ و سفلیہ مکتوب چہل و پنجم در جواب نامہ متبرکہ
کہ بجانب منورہ حضرت قطب عالم نوشتہ بودند بنا بر استغاثہ از خروج بعضی کفرہ

کافر و کشته شدن اکابر بنگاله و دلجوئی کردن حضرت قطب الاکبر اعظم اثر
تاختن لشکر عشق از آدم تا ایندم بر انبیا و اولیا، مکتوب چهل و ششم در جواب
نامه سلطان ابراهیم برای استمداد و استجاره لشکر کشیدن بسوی بنگاله
بنا بر استغاثه حضرت قطب عالم بعینه نامه ایشان بحضرت قدوة الکبرا و
استغاثه از ظلم و خروج کیس رای کافر و حضرت انور شهید را شهید ساختن
مکتوب چهل و هفتم بجانب شیخ حسین دیگر نوشت بنا بر عزا پرسی ایشان
که رای پسر ایشان را شهید ساخت مکتوب چهل و هشتم بجانب حضرت کبیر
تهرو ریوری العباسی در استمداد ذبیت مقیم خان و تفویض ولایت
هندوستان بحضرت کبیر و فرستادن معلومی و در حمایت گرفتن اولاد
و اخفاء ایشان مکتوب چهل و نهم بجانب فرزند ارشد شیخ عبد الله مشتمل
بر دلائل عشق و مراتب او و چندے از نکات عشق و تقریباً مناقب حضرت
شیخ روزبهان مکتوب پنجاهم بجانب شیخ قطب الدین مشتمل بر اقوال
فرقه در بدایت خرقه و اصناف او و خلیفه شدن مکتوب پنجاه و یکم
بجانب علامة الهدی مولانا علاء الدین جائسی بنا بر عاطفت حضرت قدوة الکبرا
بر ایشان در رفع کلفت و غائیة الطاف در جواز ارشاد و مدرسه شیخ و تقریباً
ذکر شیخ نجم الدین کبرا و روزبهان بقلی رضی الله عنهما و مردم جائس مکتوب
پنجاه و دوم بجانب سید نظام الدین بهرلوی مشتمل بر مراتب توحید و تعبیر
او که هر دو گونه است و معنی ادراک بسیط و مرکب بنا بر استمداد و استغاثه
از دست گوره بهرلیه و اطراف او مکتوب پنجاه و سوم بجانب سید علم الدین

بلا نوی در استمداد و استحفاظ قصبہ مذکور از دست کورہ اطراف نشین
مکتوب پنجاہ و چہارم بجانب شیخ حسام الدین زبیری مشتمل بر ذکر مقراض
و طریق ارادت و کلاہ و موی گرفتن مکتوب پنجاہ و پنجم بہ نسبت شیخ سعد الدین
کنتوری مشتمل بر استفسار سلاسل اربع عشریہ و سلسلہ نبوی و لیسیہ تقریبًا
مناقب شیخ بدیع الدین الملقب بشاہ مدار مکتوب پنجاہ و ششم بجانب
صیف خان حسام الدین نواور در جواب عریضہ کہ التماس نمودہ بودند
کہ رسالہ مدلل باشد بنام مستدعی کہ موجب ثبوت اسم در دفتر اہل ولایۃ
و نسبت اندراج نام در دیباچہ ارباب استفادہ مکتوب پنجاہ و ہفتم
بجانب صیف خان مذکور بنابر سفارش حضرت شیخ شمس الدین اودھی
مکتوب پنجاہ و ہشتم در جواب عریضہ سیدہا مکتوب پنجاہ و نہم بجانب شیخ
شمس الدین مشتمل بر سفارش شیخ سدہا تقریبًا بناہیدن مریدے از خانوادہ
دیگر باین دودمان بالعکس مکتوب شصتم بہ نسبت سید طاہر اودھی مشتمل
بر خلوصۂ اصحاب و احباب مکتوب شصت و یکم باخوی سید طاہر مکتوب
شصت و دوم بہ نسبت سید طاہر مکتوب شصت و سوم بہ نسبت
سید طاہر مکتوب شصت و چہارم بجانب شیخ اصیل الدین در جواز
طبل و علم مکتوب شصت و پنجم بجانب شیخ عزیز اللہ در جواز زنبیل
گردانیدن بخصوص روز عاشورہ و دور کردن و گفتگوی لعن و مصافحہ
مکتوب شصت و ششم بہ نسبت شیخ جمیل الدین مشتمل بر احوال افکار و اقوال
و اطوار بعضے دودمان معمولہ و خاندان منقولہ مکتوب شصت و ہفتم بہ نسبت

مخدوم زاده قطب الحق والدین خواجه مودود چشتی و ارسال بعضی فتوح
و نذور برای توابع خاندان شریعت مکتوب شصت و هشتم بحضرت نقیب
النقباء و نجیب النجباء حضرت رضی الملة والدین دعوات مشتاقانه و تحیات
شتر گزیده ۱۲ جمع دشمن را اصیل ۱۲
مخلصانه بنسبت سید تاج الملة والدین سید شمس الدین و سید محمد ارقندی
و سید قاضی و سید شهاب الدین که همه اخوان آن سلسله اند بهر یک
فتوحات متنوعه و نذورات متفرقه مکتوب شصت و نهم بسوی زبدة
الاماثل شیخ نامه مشتمل در جواب استفسار بعضی نوادر از غرائب و عجائب و استخلاط
بعضی تبرکات از مشائخ معمر اطراف مکتوب هفتادم در اسوله شیخ محمد
عیسی و اجوبه ازین جانب مکتوب هفتاد و یکم بجانب شیخ عبد العزیز لکهنوی
مشتمل بر استفسار احوال ولایت و تفویض مقام و انواع و اقسام ولایت او
مکتوب هفتاد و دوم بجانب قاضی محمد سدهوری در انحلال اسوله
اشتغال مختلفه و خطره بندی مکتوب هفتاد و سوم به نسبت حضرت شیخ
نجم الدین بموجب استفسار ایشان از مقامات اشرفیه علائیه از اصحاب
و احباب و استفسار از احوال فرزند اعز ارشد علی الاطلاق سید عبد الرزاق و مقامات
متعینه ازین طائفه بکه تفویض یابد مکتوب هفتاد و چهارم بجانب شیخ
نظام الدین در جواب نامه که استفسار از بعضی مقدمات جواز سماع بود و سوالی
که گاه گاه مصدع اوقات صوفیه و مصرع حالات عالیه میشدند مکتوب هفتاد و پنجم
بجانب قیام الدین مشتمل در حل ابیات مشکله بطریق ارباب تصوف و اصحاب
جماعتی از مردمان که با هم جماعتی دیگر باشند
تعرف خاتمه مشتمل بر اندراج سلاسل مشائخ و اندراج اسامی رواج
پیر کردن درج کردن ۱۲

بر سلسل و دوائر ملوک مجدولت و تواریخ شان از زمان کیومرث تا زمان صاحب قران خواجه افضل الدهر رشید الدین کرده الآن باستفسار حضرت قدوة الکبرا سلاسل اولیاے روزگار از زمان حضرت خلفاء الراشدین الی یوم الآخر ساخته تتمه مشتمل بر تصحیح بحر الانساب و منحز الالقاب از اولاد امامین و احفاد همامین الشریفین القسطین الغریبین المرحومین المقتولین رضی الله عنهم اجمعین بر مطابق دوائر ملوک از ائمه اثنا عشریه که دوائر شان مدور و مطول و دوائر اولاد اثنا عشریه سر حلقه از ان خورد و دراز مناصب از نقباء و نجباء خورد تر و هر دوائر بمقتضای مجال ریزه تکلم بر اسمای متبرکه انبیاء مرسل و اولو العزم تا خاتم النبی محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم و ذکر حکماء پیش از بعثت علیه السلام اتباع خلفاء راشدین و التابعین و تبع التابعین و خلفاء بنو امیه و عباسیه از زمان کیومرث و شدادیان و کیانیه و اشکانیه و سامانیه و اسدیه ملوک بنو اللیث غوریه غزنیه و بالیه سلجوقیه خوارزمیه اتابکیه سلغریه اسماعیلیه چنگیزیه کرتیه قتریه تقع از ارباب فضل و تمتع از اصحاب مشتمل آنست که هر چه در الفاظ متبرکه و انماط منوره که در مکتوبات از خامه مسلسله الختامه حضرت قدوة الکبرا که از پرتو ولایت غوثیه صادر شد بنده را در ان تصرفی نسبت بمحمد نبی و آله اما هر جا که در سلاسل مشائخ و دوائر اکابر منقحه در بحر الانساب و طبقات ملوک مذکوره بعد از تتبع و پیروی کتب صوفیه و رسائل طائفه علیه بتخصیص در لطائف و تواریخ چنانچه طبری و طبقات

طبرقستین نام ولایتی است که انرا طبرستان گویند و سید طبری منسوب همیدان است ۱۲

هرچه در رعایت خود می بود ۱۲

تاصریہ وکزیدہ وامثالہ دریافت ورد واثر ومجدد ل درج کرد اگر در جریان
عبارت قلم سہوی رفتہ باشد و در سریان سفارت رقم خطا گذشتہ قلم اصلاح
یعنی نوشتن یعنی خطا
در رقم صلاح دریغ ندارند بالنبی و آلہ الامجاد قطعہ قلم چون بدست ارادت
بود ٭ رقم زیر و بالا چو افتد زپائے ٭ بباید برآراستن از صواب ٭ کہ خالی
نباشد جہان از خطائے ٭ افضل الاصحاب حضرت شیخ نظام الدین یمنی کہ
جمع مکتوبات اول از بدایت وقت نہایت را تاریخی یافتہ اند قطعہ نظام الدین
کہ از درج لطائف ٭ در و گوہر چو مکتوبات آورد ٭ چو مرقومات عرفان جمع
کرد ٭ پئے تاریخ مرقومات آورد ٭ ہرگاہ جامع مکتوبات ثانی بارادہ کاتب
ارقام الٰہی و داعیہ راتب ارسام تا متناہی از عہدہ این امر شریف در تبکار لطیف
یعنی نوشتن
بیرون آمد تاریخ وی بخاطر رسید قطعہ زہے آن خامہ دست ارادہ ٭
کہ از وے راز مرقومات آمد ٭ چو مکتوبات ثانی یافت ترکیب ٭ پئے تاریخ
مکتوبات آمد ٭ مکتوب اول برادر اعز ارشد قاضی شیخ عبد الملک دعائے
عزیز تر راہ یافتہ
مشتاقانہ از درویش اشرف قبول فرمایند اے برادر حقتعالی کسے را خواہد
کہ بدولت سلوک بہرہ مند گرداند نخست در دل او ارادہ ارادت پیر نسبت پیر
کامل و داعیہ متابعت بسوی درویش عامل القا می کند قطعہ کسے را کہ خواہد
براہ سلوک ٭ در آرد بلطف و عنایت خدائے ٭ نخست از ارادہ بدل در نہد ٭
کہ آرد ارادت بہ پیر ہدائے ٭ بمقتضای وَابْتَغُوْا اِلَیْهِ الْوَسِیْلَةَ و بمتنای
یعنی بطلبید بسوئے خدا وسیلہ ۱۲
اَلشَّیْخُ فِیْ قَوْمِهٖ کَالنَّبِیِّ فِیْ اُمَّتِهٖ دست ارادت بدامن یکی از مشائخ
[illegible]
روزگار زند و پائی انابت براہ یکے از راسخ نامدار زند فقد استمسک
یعنی تحقیق تمسک کرد

[illegible]

بالعهدة الاولی کنی عبارت ازین وادیه است هرگاه دست ارادت بدامن پیر
ولایت از دو یا هی انابت براه میامن شیخ هدایت آورد و حفظ دلائل سلوکیه
و اتیان شمائل رابطیه از مهمات است که بدولت او از بادیه تقلید
بیرون می آید و بهمت او از بادیه تردیدی بر آید که نزد بعضی از علمای محققین
و بلغای کاملین مقلد بتقلید فاسد مومن نشود قطعه چو خواهی که در راه ایمان
روی نخستین ز تقلید بیرون برائی که نزدیک بعضی ز اصحاب دین
بتقلید ایمان نباید بجای ز هر اصحاب حیرت و ارباب فکرت پوشیده نماند
که موجودات ممکنه و ممکنات موجوده را یارای آن نیست که بخودی خود پای
بصحرای وجود توانند نهاد و بالای عدم از بیدای نمود بار نکشاد قطعه
نیست یارای در وجود و عدم که عدم در وجود نهد پائی یا وجودش ره
عدم گیرد از وجود و عدم نیارد رای چه وجود و عدم نه مقتضی وجود اند
تا واجب الوجود باشند نه مقتضی عدم تا ممتنع الوجود بلکه شان ایشان است
اگر مرجح وجود مقارن ایشان از وجود گردد موجود شوند اگر مرجح عدم معدوم
قطعه وجود و عدم را اگر راجحی قرین شد وجود و عدم را وجود وجود و
عدم باهم آیند همسم وجود و عدم ایشان پس ایشان را از فادی
که وجود اقتضا از و باشد و عدم بد و چاره نیست و آن عبارت از ذاتی است
که وجود او بمقتضای ذات او باشد و اگر نه مستفاد از غیر بود پس عاجز
باشد و باید که خود بخود موجود باشد نه بوجود زائد بر ذات خود و اگر نه
ناقص الذات باشد و احتیاجش بغیر لازم آید اذ الکامل بالذات لا یناقص

[illegible]

فالناقص لا یکون الا محتاجا والمحتاج لا یکون الا عاجزا پس قادر
نباشد قطعه اگر کامل ز زائد گشت کامل ؛ نباشد کامل او ناقص عیان است
ز نقصانی بود محتاج غیرے ؛ ز محتاجی قرین عاجزان است ؛ پس موجد
نتواند شد و آن نیست مگر وجود مطلق چه هرچه ورای اوست در تحقق و
وجود محتاج بدوست بخلاف او که خود بخود موجود است و مراد ازین
وجود مطلق وجود عام نیست یعنی امری عرضی اعتباری زیرا که او بخود قائم
نیست قیوم دیگرے چگونه تواند بود قطعه بذات خود نباشد هرکه قائم
قیام دیگرے ز و چون برآید ؛ بباید جوهری تا بند از خویش که
عرض عام زان بچون برآید ؛ بلکه مراد ازینجا از ذاتی است که منزه
کنه ز همه نسبت و قیود و نبود و منتفی از همه رسم و نمود و نیست هیچ کاری و هیچ
اعتباری و مرتبه از مراتب کمال احتیاجش نه بلکه ذات علویاتش همه
کمالات و وجود موصوفاتش محل همه جلالات بان معنی که هرچه غیرے
را از وجود حاصل شود و دیگرے را از خود واصل شود از تحقیق وجود
ویرا از ذات وست و بالذات وی قطعه هرچه باشد هر کسے را از
وجود ؛ و ز نمود کون از هر اقتضای ؛ ذات پاکش را بود از خویشتن ز
هر که نبود اینچنین نبود خدای ؛ وهکذا اشار تعالی الی الوجود
پس هرچه حاصل شود موجودات گویه را از علم و قدرت و انچه واصل
بود ممکنات وجودیه را از رسم و نمو از انکشاف اشیاء همه و انتفا
اسماء قدریه یحصل له من ذاته وبذاته فیکون هو عین الوجود المطلق وذات الحق

با اینهمه او را صفات متعدده و اسماء متعینه است و اتصاف آن اسماء و صفات
ن ذات بحسب صفات نه از بهر کمال است که متوقف است بر وی اسماء
ست که مترتب بود باو بلکه آن کمالات را کمالیست دیگر لان الوجود کا
لیست من شانها ان تستفید الوجود بذاتها فانها عند اشراق
فی ہا الذات بدون توسط الاسماء والصفات تصیر معدومة
و منعدمة لکنها لیست بمنعدمة فلابد لها من اتصافه سبحانه بها

قطعه چو خورشید چرخ جهان آفرین — نباشد هویدا ز ابر ولای
نسوزد همه ذرهای وجود — ز انوار خورشید تابان ضیای

پس ازین مقدمات واضحه و ایرادات لائحه ظاهر شد که صانعی است
ترا موصوف بکمالات فائقه و خدای است مر ترا معروف بآیات الافق

قطعه نباشد در ره توحید ایزد — که آید مر ترا از هیچ بالغ شده معلوم
از راه ادله — که مصنوعات را پیداست صانع — ازینجا بر آمده که وی

ازلیست و ابدی و لایزالیست سرمدی چه اگر ازلی نباشد پس البته مسبوق
بعدم بود مسبوق یعنی بعد عدم باشد یعنی عدم سابق باشد پس البته لا
مقتضی از مقتضی لازم آید بلکه اتصاف وجود بعد عدم [illegible]
لازم از ملزوم بود و ثانی اجتماع ضدین و ثالث قلب حقیقت و این هر سه
محال است فلابد ان یکون ازلیا ابدیا و قد یقال ابدیت له
حاکم کسب عقل بدیه ثبوت [illegible]
هو الذی لیس شیء پس چیزیکه عدم بود وجود نگیرد قطعه [illegible]

[illegible]

این محال است وجود از روی هستی لایزال است ٭ پس خالی از ان نیست که این موجودات ممکنه را یا از عدم پیدا آورده هیچو پیدا آوردن چیزیرا از چیزے و یا عدم را باین صور نموده یا از خود صورت کرده یا از خودش بهریک ازین صور تجلی فرموده مع بقائه علی ما هو علیه من الوحدة والاحدیة فی حد ذاته وحقیقته و شک نیست که اول و ثانی محال است زیرا چه عدم شی نیست که ماده چیزے تواند بود یا اورا بصورتے تواند نمود و ثالث نیز بجهت آنکه موجب تجزی و تبعض اوست تعالی الله عن ذلک علوا کبیرا لانه واحد بالوحدة الحقیقیة والاحدیة الذاتیة المطلقة لا بالاطلاق الذی هو ضد التقیید بل بالاطلاق الذی لیس معه نسبة ایة نسبة کانت اگر بفرض متجزی و متبعض گردد سر آمده انقلاب وجود بعدم لازم آید بجهت آنکه موجد عین وجود است که غیر او جز عدم نیست قطعه

زہی آن رتبه پاکیزه ذاتے ٭ که وصف اید زخود او جز قدم نیست ٭
قدم دارد بذات خویش دائم ٭ برون از ذات پاکش جز عدم نیست ٭

آن نمی بینی که حقیقت انسانی بکلیت خود در هر فردے از افراد موجودات و اصلیت بیانی تجلیه خود در هر واحدے از انها و کائنات اصلا متجزے و متبعض نیست و نیز مقرر است که وحدت صفت نفسے اوست که زوال او سبب زوال موصوف بود پس نماند مگر انکه خودش باین صور متمثل نماید و باین اشکال متشکل مع بقائه علی ما هو علیه فی حد ذاته وحقیقته من الوحدة الحقیقیة والاحدیة الذاتیة بلا تبدیل و تغیر فلا

[illegible]

تَعَدُّدِ وَلَا تَكَثُّرِ هٰذَا هُوَ الْعِلْمُ الْحَقِّيْ

الّٰلَہَ فَمِنَا النَّبِيُّ وَاِلَيْهِ اَشَارَ حضرت مولوی معنوی

ہر لحظہ بشکل آن بت عیار برآمد دل برد و نہان شد
ہر دم بلباس دگران یار برآمد گہ پیر و جوان شد

گاہی بدل طینت صلصال فرو شد غواص معنے
گاہے ز تہ کہگل فخار برآمد زان پس بجہان شد

دریا فرو شدن

گہ نوح شد و کرد جہانی بدعا غرق خود رفت بکشتی
گہ گشت خلیل و ز دل نار برآمد آتش ره زان شد

یوسف شد و از مصر فرستاد قمیصی روشن گر عالم
کز دیدہ یعقوب بانوار برآمد با دیدہ عیان شد

پیراہن

گشت دمی چند برین روی زمین او از بہر تفرج
عیسے شد و بر گنبد دوار برآمد تسبیح کنان شد

منسوخ چہ باشد چہ تناسخ بحقیقت آن دلبر زیبا
شمشیر شد و از کف کرار برآمد قتال زمان شد

عیسے شدہ در مہد بدین داد گواہی بر پاکی مریم
ناقہ شد و از سنگ برفتار برآمد برہان زمان شد

فی الجملہ ہمون بود کہ می آمد و می رفت ہر قرن کہ دیدی
تا عاقبت آن شکل عرب وار برآمد دارای جہان شد

فی لے کہ ہمون بود کہ میگفت انا الحق در صورت منصور

منصور نبود آنکه بر آن دار بر آمد نادان که گمان شد
رومی سخن کفر نه گفت است چو جاهل منکر نشویدش
کافر بشد آنکس که بر انکار بر آمد از دور جهان شد

این مستزاد تصنیف حضرت قدوة الکبرا است قدس الله سره العزیز

خورشید که از مطلع انوار بر آمد پر نور جهان شد
ناهید مهی مشتری از کار بر آمد ظلمات نهان شد
آن شاهد رعنا چو ز غیب هویدا ذرات عیان کرد
در پرده توحید ز اسرار بر آمد تصویر زبان شد
در منزل ثانی چو فرود آمد خورشید وحدت بدر آمد
در پرده تفصیل چو ستار بر آمد بر هم نگران شد
از بدو ازل تا به ابد هر چه بر آمد در خویش بدید
اعیان جهان را همه آثار بر آمد تصویر جهان شد
اعیان که ز توحید بر آورد صدور را انواع ثلاثه
در واسطه اندک و بسیار بر آمد سر پایه بیان شد
از منزل ثالث چو فرود آمد آن شه ارواح بگویند
از دائره عقل چو پرکار بر آمد هر گوهر کان شد
تمثال [illegible] چو هر کالشمس تجزیه بدارد [illegible] گران شد
دیدار هم صورت هر بار بر آمد
خورشید صفت بر سر او رنگ بر آمد از صورت جسم ا

بر تخت سپهر چو سپیدار بر آمد تا جسم جهان شد
آن عقل کل آن شاهد توحید منازل کان بیست دا بہشت ست
تا کره چار انده سپهر چار بر آمد با چارده گران شد
سالک چو تمنای سلوک آید در دل از دولت مر
از قلزم حیوان چو گهر بار بر آمد این مدون آن شد
بر طبق نزولی که رسید است بسر خاک مولود ثلاثه
معدنیات نباتات حیوانات
بر جانب معراج نبی وار بر آمد سر گرد دوران شد
بر عکس نزول آن و کار عروج است در انفس آفاق
سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهٖ یار بر آمد معراج سمان شد
اشرف تو سر سلسله راه بدست آر گر میل سلوکات ست
در خاص و عام پر از خار بر آمد گلنار جنان شد

مکتوب دوم برادر اصدق الصدیق شیخ ابابکر رضی الله تعالی عنه صدقه و عامی در ولشانه اثنا تزکیه از فقیر اشرف قبول فرمایند ای برادر توشه راه سلوک الهی و زاد و قافله کعبه تمنای صدق بود

صدق و نیاز باید تدبیر این سفر را نه زهد ترا فی بلیم یک ذره آن روا
عاشق اگر نباشد جانباز در هوا الیش از دست او چه خیزد جز هرزه مرور

لهذا چون صدق همین صفات بندگان خدا آمد و اخلاص همین سمات بندگان را راه شد کما قال الله تعالی عبادة بالصدق والاخلاص
حضرت ابابکر صدیق رضی الله عنه [illegible]

ابی قحافہ را بر لفظ اخلاص بر گشتیم که ہمہ اقوال و افعال وی مشابہ نبوت آمد و جملہ احوال و اعمال او مشابہ صفوت نبی آمد قطعہ زہی آن صبح صادق روے خورشید کہ می تابد از وے نہ چرخ دروای ؛ نبی خورشید یارانش ستارہ ؛ ہمہ ستارہ تابان سپہر جائے ؛ وقتیکہ رسول علیہ السلام مامور شد بہجرت از جبرئیل حضرت علیہ السلام پرسید کہ با من کہ ہجرت خواہد کرد جبرئیل علیہ السلام گفت ابابکر رضہ از ان روز خدائے تعالی وی را صدیق نام کرد ابو سعید انصاری رضی اللہ عنہ گفت کہ اسلام ابی بکر رضی اللہ عنہ بسبب بود زیرا کہ وی گفت کہ شبے پیش از بعثت رسول علیہ السلام در خواب دیدم کہ نورے عظیم از آسمان فرود آمد و بر بام کعبہ افتاد و در مکہ ہیچ خانہ نماند کہ از ان نور چیزے بآن در نیامد پس از ان انوار ہمہ جمع شدند یک نور شد چنانچہ در اول بود و بخانہ من در آمد و من در خانہ خود را بہ بستم بامداد آن خواب را با یکے از یہود گفتم و تعبیر از وی در خواستم گفت این از قبیل اضغاث احلام است اعتبارے ندارد چون روزگارے بر من گذشت در بعضے تجارات بہ یمن رفتم و تعبیر خواب خود را از وی پرسیدم گفت تو چہ کسی گفتم من مردے ام از قریش گفت خدائی تعالے در میان شما پیغامبرے خواہد بر انگیخت و تو در ایام حیات وزیر وے باشی و بعد از وفات وی خلیفہ وے پس چون رسول علیہ السلام مبعوث شد مرا با سلام خواند گفتم ہر پیغامبری را دلیلے بودہ در نبوت دلیل تو چیست گفت دلیل نبوت من آن خوابے کہ دیدہ بودی و آن یہودی کہ در جواب تو گفت آنرا اعتبارے نیست باز بحیرا گفت تعبیر خواب تو چنین است

وچنین من گفتم ترا باین کہ خبر داد گفت جبرئیل گفتم من از تو ہیچ دلیل نہ طلبم
زیادہ ازین اَشْہَدُ اَنْ لَّا اِلٰہَ اِلَّا اللّٰہُ وَحْدَہٗ لَا شَرِیْکَ لَہٗ وَاَشْہَدُ اَنَّکَ
عَبْدُہٗ وَرَسُوْلُہٗ **قطعہ** طالب صادق کسے باشد کہ او ؛ حجت و برہان نجوید (او را)
(بندہ و رسول او)
در رہ لے ؛ گر قدم از صدق بر سنگے نہد ؛ سنگ چون گوہر زند از حق صدا
ہمچنانکہ در نبوت بی ایمائے الٰہی قبول ہمتا آیت نمیگردند در ولایت ہم ہمچنان
بے تعریف وارد و توصیف الہام قبول نکنند خواہ از جانب مرشد خواہ از جانب
مسترشد **قطعہ** ہر کہ در راہ خدا بنہاد پے ؛ یافت از دارای باری ابتدا
(طالب ارشاد)
در دل ہر طالبان راہ حق ؛ نوعے از ایماء یابد از خدا ؛ طالب صادق
(اشارہ کردن)
و جاذب واثق را مادام کہ ایمائے از حق تعالیٰ نشود دست بدامن صاحب
ارشاد نزنند سالک لائق و ناسک رائق را با اشارتے از ایزد والاہو
(یعنی خوب و افضل پرہیزگار)
چنگ بحبل المتین و این امداد ندہد اَوْحَی اللّٰہُ تَعَالٰی اِلٰی دَاوٗدَ اَنْ یَّنْفَعَ اَقْدَامَہٗ
(وحی کرد اللہ تعالیٰ بسوئے داؤد) (استواری)
فِیْ سَبِیْلِ الْاِرْشَادِ **قطعہ** ہر کرا ایزد تعالیٰ خواستہ ؛ کو نہد نور
(راہ ایزد را ارشاد)
راہ ایزد پائے ؛ در دلش الہام خواہد کرد او ؛ بہر توحید خدائے
کہ خدائے ؛ در شب بست و ہفتم ماہ مبارک رمضان منہ چون داعیہ سلوک
راہ الٰہی و ارادہ سیر کردن در گاہ نامتناہی در دل این درویش متمکن
شد خاطر بملازمت ہر درویشے از عزیزان اطراف میکشید و میل بمطالعہ
ہر نیک کیشی از بادیان اکناف می طپید بہمدرین تردد حضرت ابوالعباس
(کنارہ ہائے)
خضر علیہ السلام تشریف آوردند و نشان از حضرت قدوۃ العارفین و
زبدۃ الکاملین ملاذ الغربا و ملجاء العرفا النقطۃ الدائرہ مرکز حظائر
(جائے پناہ) (جائے پناہ مضبوط) (بلند قدری)

الہام القاء امر مکاشفہ اسرار است در سیر [illegible] غیب را [illegible] ۱۲

مصنفہ التصنیف خیر الاشیاء [illegible] ۱۲

نقطہ نہ دائرہ دارلے وپیر ؛ نہ فلک گردان بانفاس ہوائے ؛ لقطۃ الدُّ
ران علاؤالدین کہ او ؛ پایہ ارشاد کرد از جان علای ؛ تا بد او بر طارم
فیروزہ ؛ بہ ز خورشید سپہر ابتدای ؛ دائر دوران گیتی دور و پیر ؛ دو
دور اوست در دوران کجای ؛ ذرہ دارانیر توی خورشید رہ ؛ بر کشید
از پرتوی خورشید وای ؛ تا دلم در راہ او آہنگ کرد ؛ از عراق و اصفہان
راست از لوائے ؛ صد ہزاران سال گر گویم سپاس ؛ از سر ہر موی زبان
صدق زبانے ؛ بر بنایم از سپاس سبز پوش ؛ گو نمودہ راہ آب خضر سای
آب حیوان وضوے خضر من ؛ ریختہ در کام جان از اقتضائے ؛ ہمچو
خضرم زندۂ جاوید کرد ؛ تا ابد خواہم در زندان سراے ؛ ہمبر بی صورت
کرمی ہیچ بینی مرا ؛ بودم و خواہم بود اے کدخدائے ؛ اشرف از میدان عنصر
پیش راند ؛ اسپ ترکیب خود از لطف خدائے ؛ دارند مخاطب بخطاب
عشرہ کردند و ملقب بالقاب لشعر ساختند چنانکہ در لطائف افضل الاصحاب
شیخ نظام الدین یمنی مذکور کردہ و انواع بشارت و اصناف اشارت
سرفراز نمودند قطعہ جہاندار داری گیتی فروز ؛ کہ افروختہ روے اہل
ہدائے ؛ برافراختہ رایت عالم ؛ بدست ہدایت دہ و رہنمائی ؛
نقلست کہ در دور روزگار خوارزم شاہ کسے بود ہمہ فنون فضائل بحد
تحصیے آمودہ بجملہ شیون و شمائل افروختہ چون از تحصیل کمالات علمی و اخلاق
و توصیل وجوہات فضلے سر برافراختہ در دل او حقتعالی ریختہ کہ در راہ
سلوک پائی ہمت نہد و از جان او ایزد تعالی بلخبہ کہ از راہ حروف راے

[illegible]

[illegible]

همت زنند قطعه زهی لطف و احسان گیتی گرای * که نه قبه نیلی انگیخته زر
دیگر عنایت جهان آفرین * بدل در هوای خدا ریخته * در واقعه دید که ابو العباس
علیه السلام میگوید که هر که میل سلوک راه خدا دارد دست بدامان یکی از
نقبای نوربخشیه زند و چنگ متابعت به بیان عزیزی از روسای
نقشبندیه دید بمقتضای این بشارت رهنمای و بمتمنای این اشارت جانفزا
انابت بحضرت ابوی صاحب التاج والادریج و واهب الدواج والبریج
جامع العلوم الصوری والمعنوی ساطع النجوم المرتضوی والمصطفوی
سید ابراهیم قدس سره آورده در کار سلوک اشتغال فرمود و در طی مراتب
اطوار سبعه و در سیر انوار سبعه استفسار نمود کار بجای انجامیدش که تعین مراتب
تلمیذ اعیان باعلی مراتب انجامید قطعه سالک آن باشد که در راه سلوک
ابتدا از وجدی انتهای * از سر عین سکانه سر کشد * سر نهد سرور او اعیانش پای وحدت
حقتعالی هر طالبی را از وصول سکانه بهره مند و هر سالکی را از حصول ملتمسه بهره ور گرداناد
بالنبی و آله الامجاد **مکتوب سوم** براه اعزا اشرف الاصحاب شیخ عمر سلام
و دعا از درویش بشرف قبول فرمایند ای برادر درین راه طالب صادق
را تا صلابت عمری ننمود کاری از پیش او نگشاید و سالک واثق را تا صداقت ابوبکر
نشود باری از خویش نه نماید قطعه تا نه باشد صلابت عمری * صدق مثل ابی
قحافه بر لب * صدق و اخلاص را بهم آور * که نماید ترا وصال خدا * بیت
هر صبح و شام ذره ذکر جلی بر نفس از برای حد بزن و چون ساحرانا تا عنکبوت
فکر بر کرد سحره الهی بر کش نمای بلن تا عدالت قلب صنوبری بر [illegible]

و یا نور محمدی که در عبارات اطوار سبعه پنهان است معروف کما قال الله اللّٰه نور السموات والارض ای هادی اهل السموات والارض نور یعنی هادی است مثل نوره الضمیر راجعة الی المهتدی وهو المؤمن الذی اهتدی بهدایة الله عز وجل ویجوز اضمار الکنایة الی المکنی لم یظهر تسمیته فی اول الکلام اذا دل سیاقه علیه کقوله انا انزلناه فی لیلة القدر وکقوله ما ترک علی ظهرها من دابة ای ظهر الارض ولم یتقدم ذکرها کذلک اضمرناها هنا ذکر المهتدی فیرجع الکنایة الیه لا الی الله تعالی ای مثل نور الذی حصل له بهدایة الله ویجوز ان یرجع الکنایة الی الله عز وجل مثل آن نور خداوند براه نمودن وی بحاصل آمده وهذه الاضافة منح وتخصیص لان الاقرار والتصدیق فعل العبد کمشکوة فیها مصباح المصباح فی زجاجة فی الایة تقدیم وتاخیر ای کمصباح فی زجاجة فی مشکوة یعنی مثل نور مومن که هدایت رب است در روشنائی چون چراغی است افروخته در قندیلی در طاقچه و این مثل است ومثل را ممثل باید ممثل مصباح معرفت مولی است وممثل زجاجه دل مومن است وممثل مشکات تن مومن است یعنی چنانچه این مشکات بی قندیلی و چراغ تاریک بود کذلک مومن بی دل بی سخن بود چنانچه مشکات بآبگینه اندک مایه روشنی گیرد کذلک تن بدل اندکی روشن شود واهل خطاب گردد که تن بدل مخاطب تن است الزجاجة کانها کوکب دری

[illegible]

این وصف آبگینه است یعنی در صفا و تابش چنان است چون ستاره تابنده
یُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ چون مثل چراغ و قندیل بوده و
چراغ را روغن باید تا بسوزد و آن درخت زیتون است وَهٰذَا الْمَثَلُ
وَمُثِّلَهُ لَمَّا اتَّخَذَتْهُ وَهٰذَا الْمِصْبَاحُ مِنْ شَجَرَةِ الزَّيْتُونَةِ فَكَذٰلِكَ حَصَلَ لِلْمُؤْمِنِ
هٰذِهِ الْمَعْرِفَةُ الَّتِي وَصَفْنَا دَعْوَتَ النَّبِيِّ الْمُبَارَكِ وَهُوَ مُحَمَّدٌ
عَلَيْهِ السَّلَامُ چنانکه آن روشنائی چراغ بروغن زیت حاصل آید
لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ هٰذَا وَصْفُ الشَّجَرَةِ الْغَرْبِ دُوْنَ الشَّرْقِ
وَلٰكِنْ مِنْ شَجَرَةٍ مَا بَيْنَ الشَّرْقِ وَالْغَرْبِ كَالشَّامِ لِاجْتِمَاعِ الْقُوَّتَيْنِ فِيهِ
فَلَا تَسْتَتِرُ عَنِ الشَّمْسِ فِي وَقْتِ الْغُرُوبِ وَلَا فِي وَقْتِ الطُّلُوعِ بَلْ هِيَ
بَادِيَةٌ لِلشَّمْسِ مِنْ وَقْتِ الطُّلُوعِ إِلَى الْغُرُوبِ فَيَكُونُ زَيْتُهَا أَقْوَى
وَأَضْوَأَ وَهٰذَا كَمَا يُقَالُ فُلَانٌ لَا مُسَافِرٌ وَلَا مُقِيمٌ أَيْ لَهُ فِي كُلِّ ذٰلِكَ
نَصِيبٌ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ یعنی نزدیک بود روغن این درخت
زیتون که بتابد هرچند که بوی نرسیده باشد آتش و نه افروخته باشد
پیش از صفت خود می تابد این مثل است ممثل و ایست چنانکه این روغن
زیت پیش از افروختن چراغ روشن و تابان بود و کذلک رسول علیه السلام
که نور معرفت با مبارکے و دعوت وی حاصل آید پیش از وحی روشن و
تابان بود و بنور معرفت در معاملت خدای بود و خدای پرست و با صلا
خیر و صلاح بود نُورٌ عَلٰى نُورٍ فِي الْآيَةِ اخْتِصَارٌ یعنی إِذَا مَسَّتْهُ النَّارُ
يُصِيْرُ نُوْرًا عَلٰى نُوْرٍ یعنی چون ازین روغن صافی چراغ افروزند نور

در خواب می نویسد بعد بیداری یاد می ماند نقل کنج لا تحقیقے ۱۲

بر نور گردد هذا اشبه و مثل وحی آنست که علیه السلام پیش از وحی با خیر و صلاح بود وخالی از کفر و گناه کبیره کما یعدّ الوحی چون وحی آمد پس نور بر نور بیفزود و نور نبوت با نور معرفت قرین گشت خیر بر خیر زیاده شد

یهدی الله لنوره من یشاء ای یکرم الله بنادر وحیه من یشاء

ای برادر آن مقدار از اسرار موجودات که درین آیت حق سبحانه تعالی نهاده در دیگر آیات هم نهاده باشد امانه چندان که درین آیت که مشکاة و مصباح و زجاجه و نور چراغ و شجره از حضرات خمس یاد میدهد و کمال ظهور نور در پنجم مرتبه میشود و هر جا که در قرآن اسرار برموز گفته از یک حرفی تا پنج زیاده نکرده و این نور که از شجره مبارک برافروزد با مصباح در گیرد که ظهور تام است هم از ان منازل خلفاء الراشدین باعتبار حضرات خمس بیان کرده مشکاة و مصباح و زجاجه و نور چراغ و صول هر چهار یار درین آیت باید اظهار کرده که هر کدامی از شجره مبارک که حقیقت محمد است اخذ فیوضات میکنند و مراتب سحاب میرانند و هر خانه کمالات در هر رتبه تجلیات می نماید قطعه

از یک شجر زیتون که افروخته شد
به مشکاة مصباح و شیشه چراغ
چو هر چهار روشن چراغ آمدند
گل افشان درختی مبارک ز باغ

مکتوب چهارم

برادر اعز الاحباب و ریاحین اصحاب شیخ عثمان اوصله الله تعالی الی مقامه دعای دردمندانه و صفای صوفیانه از درویش اشرف قبول فرمایند مقرر ضمیر برادری و مصور سمیر داوری باد مادام که سالک بصدق ابابکرؓ و عدالت عمرؓ و حیاء عثمانؓ و سخاء حیدرؓ یعنی الصدق و عدالت و حیاء

و سخا آراستہ و شمۂ از اوصاف اربعہ خلفاء الراشدین پیراستہ نباشد کار
بجای نرسد و بار سعادت پیش پادشاہی نکشد قطعہ ہر کہ دارد در رہ دین
کار چارہ ز چارہ دین دارد آوارہ نیست ز لقبہ ہر چار فرماید شدن زانکہ
صاحب چارہ بیچارہ نیست و در سبع خانہ صفا و در و ہر کہ در صفا وشد
بصفا و نیست ز در راہ صدق بہ نسبت پیر چنان باید بود کہ اگر گیرہ ہم از دو سر
ز نہ ہیچ بخاطر در نیارد و حمل بر راستی او باید کرد و ہر چند بحسب ظاہر صلاح
او ننماید و چون مضطر شود تاویل آن نداند قصہ حضرت موسی و خضر علیہما
السلام بخاطر بیارد قطعہ طالب صادق کسے باشد کہ او ہر چہ بیند
از چنان پیر بداسئے راست پندارد اگر چہ کژ بود ز بینش باید بود در نقش
خدای زو بیقین داند کہ ہیچ چیز درین طریق چنان مضر نیست کہ اعتراض
اکابر گفتہ اند و اہا تر گوہر سفتہ کہ ہمہ چیز را تدارک توان کرد مگر اعتراض کہ معترض
الیہ معتد و نیست قطعہ اے برادر در رہ رسم و سلوک ز بہر صوفیان
رو خرامان در ریاض ز معترض نتوان شدن در کار پیر ز زانکہ بدتر
نیست امری ز اعتراض ز و حجابے کہ از اعتراض زاید و عتابی کہ از انقباض
بر آید ہیچ چیز منقطع نگردد و چہ اعتراض بغایۃ شوم است و نامبارک بخاصیت
سید بخاری قدس فعلیک ایہا الطالب ان تجتنب عن ہذا البلاء العضال
بعضے افعال این طائفہ اگرچہ بحسب ظاہر خلاف شریعت مینماید ولیکن اگر کسے را
بصیرت بکحل عرفان مکحل بود و شخصے را در دبا ندبال وجدان مندمل بداند
و بہ بیند کہ افعال خطا عین صواب بود و چون مقرر ارباب بصیرت و معمولہ

باید شدن ۱۲

مراد از دنیا بہشت ہیرا آخرت و دنیا از فرہنگ

ہر جا ہے

اصلاح

ع یعنی شیخ مثلاً اگر روزہ در رمضان [illegible]
اندر مسجد بازی و غیرہ بیند کہ
[illegible] مباشرت میکنند کہ آن فسق نبرد
[illegible] افعال [illegible]
کہ شاید [illegible] رمضان [illegible] باشد
باشد و [illegible] مسجد آن باشد [illegible]
آن در ملک غیری بنا کردہ باشد
[illegible]
دادہ باشد [illegible]
فایشان نکاح کردہ باشد [illegible] آشکارا [illegible]
اعلان [illegible] عرف ۱۲
کبعضے [illegible] است
[illegible]
ہر کدام طالب [illegible]
ازین [illegible] ۱۲

اصحاب بصیرت یقین است ازین صدور افعال قبیحه وظهور اعمال شنیعه
ممکن نیست الا بضرورت چه ایشان محفوظ اند چنانچه انبیاء معصوم پس
بیرا چشم انکار واعتراض بسوی ایشان ببیند وخوشه اعتراض وانقباض
از خرمن انبیا چینند قطعه کسے را که باشد سعادت سرشت ز تقدیر
و رای دولت فزای نه بیند بانکار درویش را که مردود باشد
سپهر و سرای آورده اند که شیخ ابوالعباس التیمی اصحاب او التماس
گوشت کردند فرمودند که فردا روز بازار است گوشت پیدا خواهد شد
چون روز بازار آمد خبر رسید که قطاع الطریق قافله را غارت کردند چون
ساعتی بر آمد یکے از قطاع الطریق در آمد وبحضرت شیخ گاوی گذاشت
شیخ اصحاب را فرمود که گاو را بکشند وبپزند اما سر او را نگاه دارند بعد از
زمانی دیگرے آمد ویک خروار گندم آورد شیخ گفت آرد کرده نان بپزند
برحسب گفت شیخ کردند چون طعام کشیدند فقرای شیخ جمعے از فقهای
را که در مجلس شیخ بودند استدعا نمودند که خوردنی آورده اند بخورید
شیخ گفت شما بخورید فقها حرام نخواهند خورد چون اصحاب از خوردن
گوشت فارغ شدند ناگاه شخصے پیش آمد وگفت یا ایها الشیخ گاوی نظر
شما کرده بودم می آوردم حرامیان در راه غارت کردند شیخ گفت اگر سر
گاو خود ببیند بشناسید گفت آری شیخ سر گاو را خویش طلبید حاضر
کردند گفت این سر گاو منست بعد از ان شخصے دیگر آمد وگفت یا ایها
الشیخ یک خروار گندم نذر فقرا کرده بودم حرامیان بغارت بردند شیخ

سه الا بضرورت یعنی آنچه در لوح محفوظ درباره خود می بینند از نیک و بد میکنند ۱۲

جوال گندم طلبید وی بشناخت فرمودند خوشش نبد فقر الفقر ارسید خاطر جمع دارید چون فقها آن معامله معائنه کردند از ترک امر شیخ پشیمان شدند

قطعه
هرچه از اصحاب عرفان سر زند ٭ رو نباید کرد آن امر از ہوای ٭
گرچه در صورت بود نوعے دگر ٭ هست در معنی همه امر خدای ٭

ز عدالت امری است که شامل بهر وجود است حکما به نسبت سلاطین و خواتین عدالت رعایا کشور و اضافت بر آنها بر زیاده از عدالت بدنی اهم است همچنین امرا
خلق الله ۱۲
وزرا و ارباب مناصب را وندما وطلبا را واصحاب مناقب را در خور مراتب
ہمنشین ۱۲
خویش عدالت باید ورزید و مناسب خود اضافت باید طلبید و متعلقان و تابعان خود را بمیزان داد باید
مراد عدالت ۱۲
سنجید تا بسر حد ارباب داوری و رعیت پروری و رتبه کدخدائی و در خانه فروزای به نسبت عیال خود منتج نباید ماند حتی فرو که بر سر اعضاے خود چون دست و پای این عهد^{عـه} از دست نباید داد

قطعه
هرکه در پوشید خلعت از وجود ٭ در حد نفس خود آمد پادشاه ٭
بر رعیت خویش باید داد گر ٭ تا ببخشد ایزدش از هر گناه ٭
از خواتین و سلاطین هرکه هست ٭ در خور خود داور دادگاه ٭
هرکه باشد کدخدای دوده ٭ دوده خود را باید داد او راه ٭
دوده بالضم خاندان و نبیره و فرزند زاده چنانچه فی فرهنگ ۱۲
ور بود تنهائی بر اعضای خودش ٭ داد باید کرد از جور نفس تباه ٭
اشرف از راه عدالت یافته ٭ از جهاندار جهاندارای جاه ٭

اگر فی نفس الامر ملاحظه کنند نفس بی عدالت انسان نفسی بر نمی آید بلکه انس عدالت اضافت النسبی بفرماید چه هرکه هست از موجودات غیبی و علمی و کائنات ذهنی و خارجی بر صراط مستقیم عدالت می رود

عـه العهدة تبعة للمتبايعين فی الامر و رعایت الحرمت و الحلف العهد وصیت و مرادون و الوثوق نیز ۱۲

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰی مَا مِنْ دَآبَّةٍ فِی الْاَرْضِ اِلَّا هُوَ اٰخِذٌ بِنَاصِیَتِهَا اِنَّ رَبِّیْ
نیست ہیچ چرندہ در زمین مگر آن خدا گیرندہ است موی پیشانی او بدرستیکہ پروردگار
عَلٰی صِرَاطٍ مُّسْتَقِیْمٍ این شہریست کہ ہر کس پی نبرد و این رہیست کہ ہر شخصی
من بر راہ راست است
بره نکشد قطعہ ہر کہ آمد در وجود از شاہ راہ انعام یافت صحرای وجود انہ
بہر عیش مسندیم تو ہیچکس بی امر او در ہیچ راہی رہ نبرد نہ از دل و جان ہیچ
میرود و در شاہ راہ مستقیم ای برادر اکنون در حیا سخن میرود کہ حیا عبارت
از ابریست کہ بر گلزار دلہای مسلمانان می بارد و ثمریست کہ از شاخسار جانہا
مومنان میکارد لہذا گفتہ اند اَلْحَیَاءُ مِنَ الْاِیْمَانِ حق تعالی چند الفاظ کہ
منبع ینابیع آثار غریبہ و مزرع مزارع اثمار عجیبہ از اصول ایمان داشتہ چنانکہ
صدق و حیا و احسان و وفا و راستی و صدق مواعید و امثال آن گرامی
گنجے اند کہ جواہر مخزن و زواہر معدن اند و سر بمہر اند مثلا اگر کسے راستی شعار
خود و درستی دثار خویش سازد جمیع ارکان دین از عبادات متنوعہ و
ریاضات متلونہ ہم از باب راستی بدست آیند و برکت تجمیع وصول اسلام و
صحائف فنون دین کرام گردد نظم زہی لطف و آرای گیتی فروز کہ ارکان
دین کرد پیدا بجائے نمی ز صدق و حیا و سخن و او ہم نیز یک ہر یک آمدش
وصول خدای نیز اگر کسے تنہا براستی قدم نہد پس ہمہ ارکان دین فروع
شمائل و جمیع اعیان مسلمین در وی داخل اند ہرگاہ ایمان آورد باجمال یا بہ تفصیل
و عہد بست بخدائی بارسال کتب منزلہ و معانی قرآن متناولہ بر احکام اسلام
و اتمام دین کرام و قبول کرد قبیلہ بر امری از امور اقدام بہ نماید راستی می باید
و ہمچنین بیعت کرد بہ پیری از پیران روزگار و انابت آورد بر نمائی از نامیان

گردد کار چنانکه آن پیر محل اصول طریقت و معرفت در وقت بیعت با او عهد و او قبول کرد و عهد بسته بر اقدام آن احکام و بسر بردن آن طریق کرام اگر درامرے از امور خلاف راستی بنماید پس شریعت و طریقت بر ذمه خود گرفت مقتضای راستی اینست و متمنای درستی آنکه آن همه را بر جای باید آورد تا از عهدهٔ اَوْفُوا بِالْعَهْدِ اِنَّ الْعَهْدَ کَانَ مَسْئُوْلًا بدر آید همچنین هر رکنے که هست از صدق و حیا و سخا و عدل در هر رکنے از ارکان شریعت و طریقت مندرج است و در هر عینے از اعیان حقیقت و معرفت مندمج قطعه هر گوهری که هست ز گنج کتاب دین ٭ سر رشته بند ز هر یک گوهرے بجو ره ٭ یک گوهر را یعنی بسر رشته تقیید هر رشته بدست ور آمد بعده مر در ٭ آورده اند دزدی بود که در نور روشن نور از خورشید دزدیدی و تاریکی از شب دیجور ربودی قطعه چنان بود دزدے آن تیره روز ٭ که دزدید نور از رخ آفتاب ٭ اگر بود در سح خاطر دری ٭ ربودی چه نور مه و تاب ٭ در ربودن اقمشه خزائن روزگار مشهور آفاق و در دزدیدن امتعه و دفائن دیار مذکور اطباق بود قطعه اگر مه بود دزد خورشید روز ٭ که می تابد از چرخ چنبر نمای ٭ از آن هم فزون بود دزد دغل ٭ که در تیره شب بردے از مه ضیای ٭ قضا را در خزینه دل او انحاس ریختند که دست از عیاری باز دارد و دست ارادت بدامن پیر زند اتفاقا در خزینه آب گل آن طرار ریختند که از طراری بهم آید و خنگ انابت بجهگه بهری شهد قطعه زهی گردش چرخ عیار رنگ ٭ که بر هم زند کار هر کیمیای ٭ سگے رهزنی در دل آرد فرو ٭ سگے ره بر آرد براه خدای ٭ بنوشت ارادت

وفا کنید بموجب قرآن بعهد خود و عهد را بدرستیکه سوال کرده خواهد شد

داخل ۱۲

شب تاریک از فرهنگ ۱۲

مکر و فریب ۱۲ ... باشد از فرهنگ ۱۲

بدامن حضرت قطب المشائخ نظام الدین اولیا زد و پای از همه بهمت رواج عز و جاه
اصفیا در آورد بنا بر شرطی که دست از راهزنی باز دارد و پای از سرقه کشی کشید
ے چنان در ارادت نهد پای دل ؛ که کار ارادت بنار دیجائی ؛ مریدے
عجب دارد بر پیر دست ؛ که در هر مریدے بر زند دست و پاسے ؛ ارادت اگرچه
ز بد توبه شد ؛ ولے او کند توبه از نیک رای ؛ مریدے چنین دید پیرے که او
کو دست ارادت بنار و پاسے ؛ زلے مرید پای تفکر فرو برد و آنی پی تصور آنکه
آید بر زند که ارادت عبارت از دست واشتن است از همه معاصی صغیره و کبیره
دنیا بنا که مراد از پای گردآورد بنشست از جمیع جنایتی قلیله و کبیره و این از دستے
بر نمی آید دست ارادت بوی چگونه دهم سے کسے که دست ارادت بپای
مرو بزرو ؛ چگونه راه ارادت بسر برد و از پاسے ؛ مرید آنکه سر از خطه ارادت تو
بیرون برد و سر خویش هم بنار و پاسے ؛ الارادت ترک دنیا
ارادت آنست که ترک نمودن همه چیز را که ماسوی الله است
بالکلیت بعد از امعان نظر هدایت و استحسان پیر عنایت فرمود که خوش
همچنان که مشغولی میکرده باش اما یک شرط نگاه دار که آنچه امارت راهزنی و دزدی
تعبیه کنی بجا بکن و شرط انصاف در اول کار اقدام نمائی سے گر خیاری توبه
نکرده ای از هر گناه ؛ در ره انصاف باری نه تو پاسے ؛ رشته انصاف گر زندی
بدست ؛ کار از سر رشته آری بجاسے ؛ چون از کار ارادت پرداخت رخت
انصاف از خزانه پیر گرفت و در خانه انداخت هرگاه خورشید زرین قبا از سر
برآورد و چیان ترکین در بر کرد شب روانان چوبه پرواز و دزدان گوهر افراز
تعبیه نقب آرای و دشنه طلب خزینه افزای بر دست کردند و بصحرای فرد

نهادند و سر در بیدای بی دزدی فرو بردند سی چو خورشید زرین قبای سپهر ز
بر کتف پوشید مشکین عبای ؛ نهادند سر راه دانان شب ؛ بصحرای ظلمت
دلیرانه پائی ؛ دزد و منصف را بمرافقت طلبیدند و مرد منحرف را بمشرافت کشیدند
گفت انصاف نیست که در خانه قوت یکروزه باشد و بدزدی رویم شب یکم
دیگر چون نوبت شد از خانه برآمد بخاطرش رسید که در خانه همسایه بدزدی فرود آید
و راه نقب انگیختن انصاف نبود و همچنین بهر خانه که رسید از همسائگی همسایه
هیچ خانه بیرون ندید حقا که در تمامی معمورهٔ شهر و سر بسر محاطهٔ سپهر همسایه
برابر هیچ خانه از همسائگی بیرون نیافت سی زری و رهگی گوهر سر راه ؛ گر انصاف داشتن بدست آید
چو همسایه خانه بیرون شد نیز همسائگی شهر بیرون ندید ؛ دزدیدم و دل در دنیا رسید و بخاطر مرد منحرف
انجامید که بیوت سکان شهر و حانوت مردمان و هر از حیطه همسائگی بیرون نبود
مسکنها دکانها
و دزدیدن متاع خانه همسایگان از انصاف نبود و هر چند مخزن پادشاه از این
حیطه خارج نبود اما چون اموال بیت المال در دست و هر کسی را من وجه در آن
شهر مثال نصیبه در اوست کسی کو ز انصاف در خویش یافت ؛ به بیگانگی
شهر را خویش یافت ؛ ملک گر چه از خویش بیگانه نیست ؛ ولیکن در و بهره
خویش دید ؛ شبی که چون روز دوستان بهره ور است ولیلی که چون
نور در جهان دشمن سر در انگاشت بدزدی در خانه پادشاه بشکافت و بهر دی کو
دروازه
خزانه در نگاه بشتافت بمخزنی رسید که چون انصاف خود سیم و زر از شمار
بیرون بود ؛ و بگنج قدم کشید که چون اعتراف خود جوهر و گوهر از حصار افزون
اقرار
نمود سی در آید بگنجی که چون آسمان ؛ در و لولو گوهر و حلی بهیا ؛

ز سیم و زر زینتش دست بپیچید و گفت ؛ که انصاف نبود تهی کرده جای ؛ که یک بدره بشکافت مبلغ کفاف سه روز گرفت و بشتافت و یاقوت خورشید از کان نیلوفری تنها بر آمد و جوهر جاوید از دکان جوهری باوری سر بر آمد جواهر خزائن شاهی کشیدند و زر و جواهر دفائن باهی سنجیدند از آن هم سیم و زر و نقود و در و گوهر یک تنکه سیم کم آمد چون بادشاه خالی از انصاف نبود از وزیر مصنف خاطر باعتراف کشید استفسار از اختیار زر بمقدار کم در سر گذشت منشاء اعتراف و بملاحظه انصاف از سر تا پای بخلاف عرض کرد در دل بادشاه وزر و انصاف و الم انصاف اثر کرد ؎ خدنگی که از راستی سهم زد ؛ کماندار شد راست پیکان نمای ؛ بر دل که از راستی زد خدنگ ؛ که تیر از دل آورد بیرون صفای ؛ ارکان دولت قاهره و اعیان رفعت باهره حضور افزود که روز مره وزیر مصنف وظیفه مرد روانه دارند ؎ زهی گوهری در ز دریای دین ؛ که صدق و صفا راستی صفای ؛ همه گوهرے اند هر یک چو گنج ؛ ز یک گنج صد گنج آید بجای ؛ اگر یک صفت گیر دانر راستی ؛ همه وصف در دست آید بپای ؛ اشرف آنچه فرموده در استان ؛ که کل شیء فی کل شیء برای ؎ هزار آید از یک نه یک از هزار ؛ کسے داند آنکه داند خدای ؛ مکتوب پنجم نتیجة الاکابر و سلالة الاماثر فرزند اعز ارشد احمد شیخ کبیر زاده الله تعالی لطریق وصول و سبیل سلوک از درویش اشرف دعای مشتاقانه و سلام درویشانه فرمایند بر ضمیر منیر ارباب سلوک و هم تنویر اصحاب صعلوک پوشیده نباشد که هر طالب صادق و محب واثق چیزیکه بعد از تحصیل دولت ایمان و توصیل رفعت

اتفاق واجب میگردد و عقائد شریعت و قواعد طریقت است امّا بر سالک راه
طریقت و سالک جادهٔ حقیقت اهمّ مهمّات است که بر سبیل اجمال بر عقائد صوفیه
و فوائد طائفه علیه مطلع گردد چه یکی از وصول این فن و وصول این متقین
رسیدن باسرار صوفیه و اطوار علیه است اگرچه بحسب علمی باشد ـــه
کسے را که دولت بود رهنمون شود بر سر راه توحید پائی پدا آید نخست
از عقائد سبحان که تحریر نموده اند عارفان خدائے چه بعضے از کاملان این
راه و برخی از واصلان این درگاه منقول است عقیده که از مطالعه کتب
صوفیه متقدمین و یقینی که از ملاحظه ابواب طائفه علیه سابقین حاصل گردد
بهتر باشد از مکاشفه اصحاب مجاهده آن روزگار و خوشتر باشد از معاینه
ارباب مجاهده این اعصار چه بیان این طائفه مذکوره بعد از کشف و عیان
بود و سرّ کشف و عیان مجاهده و ریاضت شرط بود و قال الاشرف من لم
یحصل بسبب المجاهدة لم یحصل له بحسب المشاهدة ـــه از ریاضات مردم روزگار
گذشته و مجاهدات موسم کار رفته معلوم بخلاف ریاضت و مجاهده متاخرین
از حضرت امام احمد غزالی منقول است من لم یکن له نصیب من هذا العلم
اخاف علیه من سوء الخاتمة وادنی نصیب منه التصدیق والتسلیم
لکن اهل التحقیق ـــه اگر خواند کسے از نامه دوست چه اگرچه در سایه
این معانی یے نیست بهتر از علم صدر محفل چه که دریا بزنجیر درفشانی پس طالب
راه سلوک و محب جاده صعلوک را نخست ملاحظه کردن حضرات خمس و مطالعه
نمودن منازل ستّ ۵۲ اهمّ است چه جمیع مراتب راه صوفیه و همه مناصب درگاه

۵۱ عقائد حضرات خمس تعین اول ذات تعین ثانی ارواح سوم مثال چهارم تعین پنجم اجسام منزل سادس حضرت انسان است که جامع جمیع حضرات است ۱۲

۵۲ شش منازل انسان این است منزل اول صلب پدر و منزل دوم رحم مادر و منزل سوم ولادت و منزل چهارم قبر منزل پنجم حشر منزل ششم بهشت یا دوزخ ۱۲

علیه در وی مندرج است و تحقیقات سلوک و مسالک وصول و کلمه در تجلیات

سلوک و مسالک حصول در وی مندرج است گوهر دریا و کان جوهر شش ز
برنهاد آن همه در پنج گنج ۞ آن همه گنجینها در کنج دل ز پی سپرده پادشاه
گنج سنج ز هفت گنج از هفت طور دل برآر ۞ تا تو باشی سالک اسرار گنج ز
حقیقت را مراتب ظهور و منازل صدور بیرون از حد و بیان آمد برتر از
شرح و بیان چه ظهور ذات بحسب مراتب جزویه و بروز کمالات طرق منازل
لقیه در حصر نمی آید و لا یحیطون بشیء من علمه [illegible] خلوت بحسب
صفوت ز پرچ دارد رعایق پرده بسیار ۞ بهر جا جلوه دیگر نماید
نماید در حساب آن جلوه یار ۞ اما بر سبیل کلیه و طریق اصلیه مراتب ظهور
و مجالی صدور منحصر اند بر پنج مرتبه مرتبه اولی غیب هویت و ذات صرف
من حیث هی هی بلا ملاحظه نسب و اعتبارات اگرچه نسبت تجرد و ازهم ما
وجود مطلق و ذات بحت و هستی صرف و احدیت مطلق و احدیت و اثنیه
گویند ازین حیث مرتبه وی از ان عالی تر است که متعلق علم و کشف و ادراک
و شهود تواند بود و درجه وی از ان والاتر است که متصف باسم و شرف و
اصطلاک وجود شود نه بدست شایع دامن وصال او توان گرفت
و نه بدیده مشاهده پرتو جمال او توان دید لا تدرکه الابصار و هو
یدرک الابصار ۞ ازان بیرون تر است آن یار سرکش ۞ که اندر دیده آواد
[illegible] شاهدان عرصه خاک ۞ ز جائش پاک آید تا که [illegible]
و اسامی این مرتبه حضرت شیخ عبد الرزاق کاشی در اصطلاح کبیر خود بسیار گفته

[illegible]

احدیت ذاتیه و احدیت مطلق و احدیت صرف و لا تعین و عالم لاهوت و ازل الازل و عین کافوری و عنقاء و مشکوٰة نفی و ذات بحت و ذات صرف و ذات بالاعتبار و ذات مطلق و ذات هویه و ذات بلا تعین و ذات احدیت و ذات ساذج و ذات هو هو و هویت و وجود مطلق و عدم عدم و بطون البطون و خفاء خفاء و اول لانهایت و آخر لا بدایت و غیب هویه و غیب الغیوب و غیب البطون و غیب المکنون پس اطلاق این الفاظ بر حقیقت مذکوره کنند و درین مرتبه بشرط لاشئ گویند و این احدیت ذات در جمیع تعینات اجمالی و تفصیلی که در تعین اولی و ثانی خواهد بود ساریست چه سریان واحد در مرتبه اعداد او قیوم همه از حیثیت وحدت ذاتیه مرتبه او از آن بلندتر است که متعلق علم و گفتن تواند بود بلکه درینجا خبر تحقیق و تفتیش معلوم و بدرک نشست آی

متعالی پرده نشان حریم آفتست راه
ثنایای تعینات سماوی کو هر دریای هویه بجا هیچ کشفند با لباس ای
خبر نیز نام خبر و ند پیچ وگرچه سپردند نیز راه بجائی تا آما ادراک

تعینات ظهور است و منازل تنزلات صدور علما و عینا که بدان و در آن بقدر آن معلوم و مکشوف میگردد پس اول تعینی است ثانی آن غیب هویه و دوم آن احدیت بود و تعینی است صرف و قابلیتی محض مشتمل بر جمیع قابلیات و محتمل بر همه صفات هم ثبوت جمیع قابلیات و اعتبارات و هم سقوط همه اعتبارات و قابلیات و اعتبارات این دو

[illegible]

احتمال وقابلیات این دو احتمال که طرف ثبوت و سقوط است طرفین ظهور وبطون اوست وجانبین صدور وبکون او هر دو جانب او را مساوی باشد

گوهر دریای وحدت را چو درّ ثم هم صدف دارد مکانش هم درج جانا
همچو خورشید سپهر نور را از مشرق و مغرب بود از استوای و باطن اعتبار

یعنی مساوی الظهور والبطون تعین اولے و وحدت و برزخ کبرا و عقل اولی و حقیقت محمدی و برزخ البرازخ و مرتبه اول از غیب و غیب مطلق و عالم جبروت و عالم صفات و قلم اعلے و لوح محفوظ و ام الکتاب و مخلوق اول و مبداء اول و حقیقة الحقائق و احدیة الجمع و تجلی اولے و روح اعظم و ابو الارواح و والد اکبر و آدم حقیقی و تجلی اولی و ظل اولے و عالم مطلق و نشاء اول و عالم وحدت و قابلیت اولی و رابطه اول و عالم اجمال و ظهور اول و موجود اول و موجود اجمالی و کنز الکنوز و عالم رموز و اسم اعظم و درة بیضا گویند یعنی اطلاق اسماء مذکوره و امثال آن مسطوره بر حقیقت که عین وجود است درین مرتبه لابشرط باشد و این وحدت مذکوره برزخ است درمیان احدیت و واحدیت و همین تعین اول واسطه است در مرتبه اطلاقیه و اسمائیه طرفین خود باعتبارات سقوط احدیت و باعتبار ثبوت واحدیت و تعین ثانی و مجلی ثانی و تجلی ثانی و فلک الحیوة و حضرت ربوبیت و حضرة الجمع و نشاء الکثرت و احدیة الکثرت و احدیة الجمع و تعین الکثرة و قابلیت الظهور و مرتبه ثانیه از غیب و برزخ ثانی و منتهی المعرفت و منزل الهدی و منبت الجود و منبع الجود و منشاد

له اطلاق وحدت بجهت تمامیت او
مجید واسمائیه باسما موصوف
بواسطه ودر وجه تعین ثانی است

جهت این اشاره بتعین اول کن عرف کاین اشاره بتعین ثانی اسم فلقت الخلق این اشاره با روح و مثال و اجسام هست در خلق [illegible]

بنوتی او حضرت الالوهیت و منتهی العابدین و حضرت الارتسام و
کون الجامع و ان الله ابجد و ظهور الثانی و ظل الثانی و ظل محمد و عالم
ملکوت و عالم باطن و عالم معنی و عالم امر و مجمع الارواح و پرتو وحدت
و ظل وحدت و تعین الصفات و کنز الارواح و معدن الارواح و عین
الیقین و باطن ملک میگویند پس اطلاق این اسماء متکثره و استغراق اینها
تا اینهای متعدده بر حقیقت مذکوره درین مرتبه بشرط شی باشد واحدیت
بشرط لا شی گفت و احدیت که لا بشرط الصفت و احدیته بشرط شی باشد
که از وی سر کشید گفت و شنفت اعتبارات مرتبه واحدیت و قابلیات و درجه
احدیت حقیقت انسان کامل است مراة حضرتین و مجلی صفتین میگویند
که منشاء حضرت وجوب و منشاء حضرت امکان این بست و هشت اسم
وجوب صفت الهی و امکانیه صفت خلقی و حضرت صلعم جامع هر دو صفت
کلی الهی را حضرت وجوب بر آیند و بست و هشت اسم کلی کونی از حضرت امکان
بیشتر ابتدا از مرتبه واحدیت تنزل فرمایند بعالم ارواح تجلی فرمایند اعتبارات اسماء صفات و احدیت
و تجلیات بصورت لطائف با یکدیگر خرق و التیام در یکدیگر جائز بود و از عالم ارواح چون نزول فرمایند اندر مرتبه وحدت
فرود آید بعالم مثال بر آید که اعتبارات مرتبه اول و اسما و صفات و این
مرتبه بصورت لطیفه مرکبه ظهور فرموده اند که خرق و التیام و تفرقه کردن
از انتظام در یکدیگر جائز نبود و از عالم مثال چون نزول فرماید متجلی بعالم
اجسام گردد که جامع جمیع مراتب مرتبه الثانیه است و حق تعالی بجمیع
اسما و صفات خویش درین عالم نشئه باز بسته ظهور فرموده سبب پادشاه از
کشور توحید خویش ز چون بر آید سوی صحرای وجود هیچ گنج خویش را

در بر گشاده ز نور و در گوهر ریخت اندر دریای جود ز وحدت آمد گوهر اعیان

بر ریخت ز جوهر مجمل بهم در هم نموده ز چون بشهر واحدیت آمد ز گوهر تفصیل را

از بهم گشوده ز روا زانجا جانب ارواح کرده ز از لطافت در گشاده

هر چه بوده ز در مثال آمد صور ترکیب کرده ز مرادات تمثال را از هم ردو بست

ورده اجسام چون آمد فرود ز صورت شاهان پیدا در نموده ز پیدا

راه سلوک و مبدای کار فلوک طالبان خود را و یاران همراه را باین ملاحظه

حضرات خمس و مطالعه شرح لاشدرس ملازمت فرموده ام که سبق

نخستین این طائفه و ورق اولین فرقه این است و این شرح خاصه

وجهه خاص بود اما کسانیکه در سلسله ترتیب میروند و سبق دیگر میگویم

قطعه در ره توحید که گر ریخت ز دست بر آورده بنهاد و پایے ز

تا نکند باد درست این سبق ز راه نیابد بحریم خدائے ز

مکتوب ۶۶

ششم برادر اعز ارشد قاضی شاهین دعای مشتاقانه از درویش اشرف قبول فرمایند ای عزیز مطالعه نمودن مقالات صوفیه و ملاحظه فرمودن مکالمات طائفه علیه این فرقه را از اهم مهمات است چه اکابر متقدمین و اماثر متأخرین فرموده اند که صوفی را بعد از ادای امور معهوده و اجرا کار مفروضه و مندوبه (مستحبات ۱۲) یک جز از کتب سلوک خواندن لازم است کما قال جُنَیْدٌ عَلَیْهِ الرَّحْمَةُ حِکَایَاتُ الْمَشَایِخِ جُنْدٌ مِنْ جُنُوْدِ اللّٰهِ وَمَقَالَاتُ
گفته است جنید رحمت خدا بر او باد حکایات مشایخ لشکریست از لشکرهای خدا و مقولات
الْمَشَایِخِ یُثْبِتُ شَیْئًا مِنْ شُهُوْدِ اللّٰهِ
مشایخ ثابت میکند چیزی را از شهود و حضوری که حاصل است از حضور بسوی خدا
و نقل است از جبرئیل برای قرأت کتب مشایخ و مشاهدی از او و جبرئیل جهت روایت (قرآن شریف) مناقب روایح اینست

له حضرات خمس تعین
اول - تعین ثانی - ارواح
عالم مثال - تمثال عالم ارواح
که اجمال می گنجد - اجسام
عالم ناسوت - انفکاک از او کرده شده

وکلا نقص علیک من انباء الرسل ما نثبت به فؤادک یعنی قصص
یعنی ہمہ قصہ میکنیم بر تو اے محمد صلعم از اخبار پیغمبران آنچہ ثابت میکنیم بآن دل ترا
انبیاء ماضیه و سیر محققین اصفیاء باینه بر تو میخوانیم و از احوال ایشان و بال
ایشان بر تو آگاه میسازیم تا دل تو باثبات گیرد و جان تو بدان همت
پذیرد ◦ سخن کرده باید ز مردان کار که تا همت مردم اید بجای نر
سد و دین باشی که از گفت و گوی تو همت در آید دل مرد رائی نزاو
عالم که از دیدن و شنیدن مقامات مشایخ برآمدن است از خودبینی و
باید خود دانست از خواندن حالات رواسخ از زیب چینی در اول حال چون
بریاضات و مجاهدات متقدمین مطلع گردد نظر از خود برخیزد و زبان حال
چون مقامات صوفیه و مقدمات علیه مطلع گردد از خود برخیزد ◦
مقامات درویشی آینه ایست که در وی نماید نقش چهره روی حال تو در
آینه گر بنگری از خود بیش نماید ترا از هر سوی جمال تو ای عزیز
از کار بزرگانه واثر نگاه بسیار دیده و بنقل انجامیده که اکثر طالبان راه
خدا و بیشتر سالکان بارگاه رضا از اطلاع مقامات مشایخ روی مقصود
دیدن را اعیمال گرفته و استماع مکالمات رواسخ سوی مقصود
ره مایه اتصال شناخته که عین القضاة همدانی را ابتدای حال رساله از تصا
امام احمد غزالی بدست آمد اکثر اوقات در وی نگاه میکردی و بشیره
حالات بروی راه آوردی چنانکه از کثرت مطالعه آن بوحدت راه برد
◦ عروس از نقاب معنی عذار نماید کسی را که دارد نظر اگر
دید و اره بر خسار او نماید بهر دیدن رو دیگر حضرت خواجه میفرمو

کرد و از وہ جلد کتاب منطق الطیر کہ از تصنیفات شیخ الاحرار فرید عطار
احرار جمع حر بمعنے آزاد
بود و بدست فرسودہ شدہ اند تا عروس معنی از حجلہ عبارتشان جلوہ گر شدند
ع عروس عبارت زشاہان دین شد کہ ولد و نشان روی در حجلہ
بہر کس نہ رخسار نماید او شد با اہل بصیرت کند جلوہ شد پس طالب صادق را
اگر از روی اخلاص کتاب مشائخ بنظر دارد و سالک واثق از جستجوی
اختصاص الواب رواسخ بصبر بکار برد البتہ راہی بجائی خواہد برد و در خبث نہانی
خویش خواہد سپرد از حضرت شیخ شرف الدین مشہدی منقول است کہ در
در قبور و حقائق در سطور است در اینجا ہم اشارتی است کہ بہ خداوند
آن حال دارد و عبارتے است بجبان آمال سر بر آرد و این درویش عقیدت
بحضرت امام العارفین و مورخ الکاملین عبد اللہ یافعی کہ از بود امروز زیادہ
ہژدہ سال است کہ در ہر سال مقصودی دیگر یافتم و ہر حال موعودی وافر
یافتم تصانیف اکابر روزگار و تالیف اماثل ہر دیار ہمہ بسر خود بحری اند از
تجویز معارف و سری اند از سر عوارف بتخصیص مصنفات حضرت قطب
الموحدین و مولفات حضرت لب ٥ الکاملین شیخ الاسلام و المسلمین حضرت
شیخ محی الدین الحاتمی الطائی الاندلسی قدس اللہ سرہ العزیز کہ سرخیل و قدوۂ
قائلان وحدت وجود و مقدم عاکفان شہود است بعضے از فقہای ظاہر
و علمای باہر نسبت بہ تصنیفات وی سخن دارند بنا بر مصلحتے است و اکثر
از شیوخ روزگار و رسوخ ہر دیار وی را بزرگ داشتہ اند فخموہ تفخیما عظیما و مدحوہ
یعنے تفخیم کردہ اند و تعظیم عظیم
کلامہ صاحب کامل علوم وصفوہ بعلو المقامات ولفہم واعنہ مما یطول ذکرہ من الکرامات
کردہ اند کلام او [illegible] ۱۲

ع الحجلہ بمعنے پردہ و خانہ آراستہ تجنت و جامہ کہ یک مادہ ٥ لباب بالضم بہتر چیزے و خوشی برادگشادگی بی پاسع و نام کتاب فرہنگ لبیب خردمند و مقیم فرہنگ لب بالضم و التشدید بمعنے خرد و مغز و میان چیزے از فرہنگ ۱۲

شعار لطیف وار و آثار شریف از غرائب اسرار در تصنیفات خود درج کرده
و عجائب اسرار در تالیفات خویش خرج نموده است نهی دُرّ دریای
عرفان گوهر که در بحر ذات او ست دریای کار شیر کار دین نقطه دائره
باہما
پرورش بود در اجرای کار و امور دین چشم یقین همه امور فهمی
بفرمای کار در افشان انوار باطن فروغ فراز سپهر شان
کارش ز اقلام او لوح محفوظ ریخت و در ریخته از خامه امضای کارش
جاری کردن
ز سر بدایت نهایت امور همه دین تا دین و انای کار از ازل تا ابد سرحد
بود و لوح شد سر دین آثار دریائی کار شرف آن عیان کرده ام سرّ او
که هرگز نه کرده کس از رای کار و بیرا با حضرت شیخ العراق شهاب الدین
سهروردی اتفاق و اجتماع افتاده در مسجد صالحیه دمشق هر یک در یکدیگر
نظری کرده اند و احوال یکدیگر به پیچ آورده اند بی آنکه بحسب ظاهر میان
ایشان کلامی واقع شده باشد و دو صاحب راز در یک طرفة العین
سخن بسیار گویند بی کلامی و از آن بیرون است امی صاحب معالی
که در پایه کلام خاص و عامی چون از یکدیگر فراق یافته اند از حضرت
شیخ الشیوخ استفسار کردند از حال وی گفته هو بحر الحقائق است
و خورشید این سپهر دمشق نه برج ولایت نجم شد قران چو از یکدیگر
در منازل شدند سپهر شد از منازل نشان بگفتند منزل شناسان
کار مقامات هر یک ز روی عیان یکی شد ز بحر حقائق گهر دیگر
شهان از حضرت شیخ اکبر رضی الله عنه استفسار کرده اند از حال وی گفته

رجل عمله من فرقه الی قدمه من سنة رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم
هرچند که از مقوله آن هر دو دریای اسرار و منقوله آن دو صبیحا و انار تفرقه
بدارو ح یکدیگر و تمیز معارف همدیگر نگردد اما که یارای دم زدن دارد و ولای
سخن از هم شنیدن آرد که بگوید ه اگرچه از رتبه خورشید و هم دلیاء
بدانداز سخن تیغ کهربائی ⁂ ولیکه از همدیگر نیارد بیان کرد ⁂ که این چون
خضر آمد و آن مسیحائی ⁂ اما منشا طعن طاعنان بر گوهر دریای حقائق
و بنا حسد حاسدان بر نور بیضای دقائق وی یا تقلید و تعصب با
عدم معرفت و اطلاع بر مصطلحات وی و غموض معانی بر حقائق که در
تالیف خود درج کرده و رموز و لطائف که در تصنیفات خود خرج ه
بهر یای اسرار آن جوهری ⁂ نه چندان لآلی فرو ریخته ⁂ یکان یواقت
آن بهری ⁂ جواهر نه چندان بر انگیخته ⁂ که غواص فکر جواهر کشای
بر آرد و زبحر و آمیخته ⁂ در آن حین که این درویش با کابر بخارا آشنا
شد حضرت شیخ محمد پیراهم میفرمودند بتقریب مناقب فصوص الحکم که و
بخارا موالی روزگار و معالی فضیلت شعار بهم اجتماعی نمودند و علماء تبحر
و فضلاء متفنن جمع ساختند که کتاب فصوص الحکم را بسوزند و هر یک
بهم فتوی نوشتند و در صدد این بوده اند که فاضلی جمیع فنون از علمی
و عالمی بهمه شئون پیراسته در بخارا از اطراف ولایت و اکناف نهایت
رسید چون موالی از تشریف آوردن آن عزیز اطلاع یافتند بهم فکر
استصواب کردند و استفسار فرمودند اتفاق چنان شد که ازین فاضل

[illegible]

در استفسار این مسئله باید کرد و استقصای باید آورد هرگاه فتوی بر وی
نهند گفت صحبت تمام باید دید و در منبع اتمام شاید کرد کتاب فصوص آورند
از بدایت مسئله تا نهایت مقوله نمودند بلکه مبدا کتاب و احتوار ابواب اتمام
و امعان دقائق تمام فرمودند اکابر باز آمدند و استجازه فصوص سوختن کرده
فرمودند معانی که از صورت عبارت آن عزیز در ضمیر تصویر میکنم با آن [illegible] که
فصوص بسوزند نکته معانی که در صورت سفارت آن وحی در ضمیر [illegible]
بدان می سزد که آتش از فصوص افروزند ۵ ازان یاقوت و لعل معدن کا
که از خورشید فکر جوهر اندوخته شد و در و گوهر که از دریای معنی برآورده نظم کرده
افروخته لباس معنوی گذشته سینه زا بسوزند ها صورت تجلیه تیر دوخته می آید
که دار و جوهر او شد مجسم آورده بیش جوهری سوخت و لیس آن اسرار که از معدن
اولیای برگزیده زمین بر آید و آن درر و جواهر افکار که از بحر کاملین اصفیای سوی بیرون
تر آید بغایت نخواهد بود و مکاتبه این درویش و مراسله این [illegible] بگانه از خویش
غنیمت شمرند اکثر اوقات بنظر در آورند و بعضی جاهای اگر استفسار احتیاج افتد
از برادر احق الاحباب شیخ نظام الدین یمنی جستجوی کنند و بعضی دیگر از
اصحاب فی الجمله در اصطلاح گفتگوی دارند استقصای نمایند آن روابط العلیا
و نایب الفنا و از ارواح الامر چشتیه دامانش بهشتیه خواسته و باجابت مقرون
پیوسته که طالب مقوله این درویش را بصدق و اخلاص بخوانند هر حاجت که
از دینی و دنیاوی بخواهد بر آید چنانکه حضرت خواجه نظام الدین گنجوی از مقوله
خویش فرموده از مقوله بعضی مشایخ همان تصور باید کردن ست و ران و

که این سخن رانده ام ؛ درون پرورده خویش را خوانده ام ؛ که هر کس که این
نغز نامه گرامی کند ؛ گرامی کنش را گرامی کند ؛ چنان برکشاید پر و بال او ؛
که ننگ اختری خیزد از فال او ؛ نشاط اندر آرد بخوانندگان ؛ مفرح رساند بدرماندگان
نوازش کند سینه خسته را ؛ گشایش دهد کار بربسته را ؛ اگر ناتوانی تمنا
کند ؛ بخواندن خدایش توانا کند ؛ اگر نا امیدیش گیرد بدست ؛ دهد دست
آورد هر امیدی که هست ؛ هر آنچه از خدا خواستم زین قیاس ؛ خدا داد هر داد او
کردم سپاس ؛ همایون بر آن شد که این بزمگاه ؛ همایون شود خاصه در
بزم شاه ؛ زنهار زنهار از بیگانه مشرب استفسار احوال صوفیه و خویشان
درست استفسار صفت ایشان نکند چه اگر او را از مشرب مشکلی ؛ افتد از راه
توحید خدای ؛ حل نباید کرد از بیگانه ؛ اگر چه او خویش است بیگانه رای ؛
آورده اند اگر طالبان راه سلوک مختلف المشارب هم در خورند و سالکان
سپاه سلوک مختلف المآرب باهم در خورند نیستها یکدیگر پوشیده دارند
همدیگر پوشیده انکار ندهد چه اصحاب طلب مختلف الطبایع اند و ارباب ادب
مختلف الصنایع اگر مقابله اشتغال هم کنند مکالمه اعمال بر هم ضند شاید مقتضا
طبایع ایشان و تمنای صنایع خویشان کاری موافق بر آید و امری
مطابق نیاید احتمال دارد که هر یک را نسبت با رشیا و کنندگان و اهتداء
نمایندگان اقبال و اهمال پیش آید تفاضل تخمین یکدیگر بخاطرشان برسد
و این بحقیقت از بد او معصیت است چه را خواجه باشان شاهان همچو
نشستند هر بزم عیش و نوای ؛ چو با یکدگر وصف شاهان کنند ؛ هم ضد یکدگر

اند برای مکتوب مفخم زبدة الاصحاب و عمدة الاحباب شیخ سلیمان دعا
و صفای از درویش اشرف قبول فرمایند هرچه استفسار از معنی احد و
استحضار از مراد صمد کرده اند انچه زبان وقت املا کند نوشته آید که احد
عبارت از آن است که متجزی نباشد و فانی نبود یا بآن معنی که دیگر نظیر
و مانندی نبود ای لا یکون له مثل و شبیه یا بآن معنی که ثانیش نبود
ای لا یکون له غیر و ضد لا ذاتیا و لا وصفا و لا فعلا و لا اسما نا
و اول بمعنی جوهر فرد که در حد ذات خود قسمت پذیر نبود و کذلک النقطة فیقال
انه واحد بمعنی انه لا یتجزی له لا بمعنی انه لا ثانی و لا غیر له
لان الموجودات المغایرة له من الاجسام و الاعراض مشهودة
ثانی بمعنی آفتاب فیقال انه واحد فی انه لا ثانی له و لا نظیر له
اذ لیس فی الظاهر شمسان حتی یکون کل منهما نظیرا او مثلا
للاخر الا انه یمکن ان یکون لهما نظیر و مثل و لا سیما فی الذهن
اذ یمکن ان یتصور شمس متعددة لا بمعنی انها لا یتجزی لها
لانها قابلة للقسمة و متجزیة فی حد ذاتها لانها من قبیل الاجسام
و لا بمعنی انها لا ثانی لها و لا غیر لها اذ ما یغایرها من الاشیاء موجود
سه زهی خورشید چرخ و رخشانی که دارد در جهان بسیار اسمای
که هر اقلیم خوانند بنامی بحضرا می بود او نام آرای حق تعالی
نیز و حکیم واحد بمعنی اول است زیرا که در آن حضرت تبعیض و جهه تجزیه و انقسام
نیست بلکه تعدد و تنوع صفت و موصوف نیز نیست زیرا که اسما و صفات

آنحضرت عین ذات آنحضرت اند بجهت آنکه ایشان زیادتی صفات بر ذات
قائل نیستند بلکه بر عینیت شان قائل اند نه چو متکلمان و حکمت نیز ذات
از اوصاف و موصوف منزه و مبرای که در وصف و موصوف بودن دویت
منزه بود ذات حق او را عَلٰی مَعْنَی اَنَّ الْمَعْلُوْمَاتِ اِذَا انْتَسَبَتْ
اِلَی الذَّاتِ الْوَاجِبِیَّةِ تَکُوْنُ عِلْمًا وَالْمُرَادَاتِ اِذَا انْتَسَبَتْ
اِلَی الذَّاتِ تَکُوْنُ مُرِیْدًا وَالْمَقْدُوْرَاتِ اِذَا انْتَسَبَتْ
اِلَی الذَّاتِ تَکُوْنُ قَدِیْرًا هٰکَذَا فِی الْبَوَاقِیْ وَلَیْسَتْ هُنَاکَ صِفَاتٌ
وُجُوْدِیَّةٌ زَائِدَةٌ عَلَی الذَّاتِ بَلْ هِیَ مُسَمَّاةٌ بِاَسْمَاءٍ
مُخْتَلِفَةٍ بِاِعْتِبَارَاتٍ مُتَعَدِّدَةٍ فَلَا تَعَدُّدَ
ثَمَّةَ وَلَا بَلْ لَیْسَ اِلَّا الذَّاتُ الْوَاحِدَةُ یعنی دوم نظیر بمعنی اول
اِذْ لَیْسَ لَهٗ مِثْلٌ وَلَا شَبِیْهٌ یعنی دوم نظیر بمعنی ثانی ونیز زیرا که ورای
آنحضرت از موجودات متعدده و متکثره موجود و مشهود اند و نزد علما واحد بمعنی
دوم است نظیر بمعنی اول اِذْ لَا نَظِیْرَ لَهٗ وَلَا مِثْلَ لَهٗ یعنی دوم نظیر بمعنی ثانی
ونیز لِاَنَّ الْاَشْیَاءَ الْمُغَایِرَةَ لَهٗ سُبْحَانَهٗ مَوْجُوْدَةٌ ونه بمعنی اول زیرا که تعدد
وانقسام میان ذات و صفات آنحضرت ثابت و واقع است و میان نسبت
بایکدیگر نیز لِزِیَادَتِهَا عَلَیْهَا وَامْتِیَازِ کُلٍّ مِنْهُمَا عَنِ الْاُخْرٰی لِخُصُوْصِیَّاتِهَا
الْوَاقِعَةِ فِیْهَا پوشیده نیست که آنچه در اینجا مذکور شده است واحد احد حقیقی
نیست زیرا که همه معانی واحد احد نیست بل نیست بعضی از ان معانی است
دون بعضی وَهٰذَا لَیْسَ بِکَمَالٍ مُطْلَقٍ بَلِ الْکَمَالُ الْمُطْلَقُ اَنْ یَکُوْنَ وَاحِدًا اَحَدًا

[illegible]

مِنْ جَمِیعِ الْجِهَاتِ پس اعداد آن باشد که در وی وحدت تعدد و منافات حتی که عدم
کثرت در وی نیز معتبر باشد و وحدت آن باشد نیز و طائفه که اندر و
بنود و بر اعداد جائی نه چیست اعداد از عدم کثرت در وی خوش نمی آید که سبب آن
از وی است چه عدم اعتبار کثرت بدون تصور کثرت جائز نیست و لذلک احد که
وَمَا عَرَفَهَا الْعَقْلُ لَا یُدْرِکُ اَحَدٌ اِلَّا بِالْاِلْقَاءِ الْاِلٰهِیَّةِ وَالْهِدَایَةِ الْمَوْهِبِیَّةِ
و طور یابد و را طور عقول نه بادراک ذات پاک خدای نه بادراک
علم و وحدت او نه نور یابد چه نور ظلمت را کی دریابد و انس و افعال شود
که هر چه هست از موجودات الهی و کائنات نامتناهی مراتب کثرت علما و
عینا و روحا و مثالا وجودا و عدما و بقاء و فناء الخ همه در تحت تصرفات اند
و هر چه ظاهر است از هدایت و ضلالت سعادت و شقاوت هم باقتضاء این
کمالات بود و نقص المذاهب المنجی ذات بها والمنصبین لی سلکها کما
یَقْتَضِیْ بِالْمَاهِیَّاتِ وَاسْتَعَدَّ اِرْتِفَاعُ کَمَالِهٖ فِیْ حَدِّ ذَاتِهٖ وَحَقِیْقَتِهٖ
و هر چه هست از کائنات عالم عین تا روح جسم از هر چه باشد اقتضائی هست
در نزد ذات پاک حق نه ذره بود که کرده باشد رضائی او اما طلبین عبارت
از احاطه ذات و صفات الهی است بسائر موجودات صوری و معنوی احاطه
که عالی و برتر از آن است که قوت فکریه بشریت بوی تواند رسید و وهم انسان
بسر حد ادراک وی تواند گردید زیرا که در احاطه وی ارواح و اشباح یکسان
است بل نسبت شان بوی همچو نسبت آلت بل نسبتهما الیهما کنسبة لا
من الشیء الغیر المتناهی چه هر چه فرض کرده شود از موجودات ازو

وجسمانیت محدود ومتعین بود وتجلیات او که نامحدود ونامتناهی است بعدم تناهی ما ینسب الیه من الذات والصفات الالٰهیة بل اگر هزار هزار عوالم دیگر را فرض کنند البته همه در حیطه اش مغلوب ومقهور باشند بل نسبت بوسعتش هیچ ننماید ولا یکون ثمة الا تلک الاحاطة الذاتیة الاطلاقیة ؎ چو خورشید تابد بانوار خویش ٭ ز ذرات فانی نماند بقای ٭ که در جنب باقی فنا را وجود ٭ نماند بدانند یک برای و در اینجا علماء شریعت گویند که احاطه حقتعالی بسائر موجودات وتمامی کائنات عینی بعلم است که آنحضرت قدیم وذواتش مستدیم همه موجودات علمی و کائنات عینی را از روحانیات وجسمانیات بذواتها وصفاتها وجواهرها وعوارضها وکل اثرها واعراضها ابدا او سرمدا میداند بقدرت قدیم موجود میگرداند وشان پیش ازانکه موجود گرداند معلوم بودند ودر اینجا اشکالے وارد میگردد که مقرر نزد ایشان است که صفات نه عین ذات اند نه غیر عین باعتبار مفهوم وغیر باعتبار لزوم چه غیر شئ آن باشد که منفک گردد و صفات را از ذات انفکاک نیست واگر نه متغیر باشد پس تغیر موصوف لازم آید پس موصوف حادث بود فیکون مسبوقا بالعدم فلا یکون موجدا من نفسه اذ فی حال العدم لا یمکن التاثیر لا فی حق نفسه ولا فی غیره لکن سبحانه موجود من نفسه وبنفسه لان وجوده من ذاته ومقتضی ذاته فلا یکون مسبوقا بالعدم فلا یکون حادثا ومتغیرا فلا یکون الصفات منفکة فیکون عینا سبحانه وظاهر است اگر احاطه علمی باشد بدو

بعدم تناهی چیزیکه منسوب شود بسوی او از ذات وصفات او از جهت انتها ندارد

کمازالی شئ

اطہ والی ہر آئینہ علم از ذات منفک بود ولیس غیر ذات بود وھذا اخلاف
ماھیتہم ومعتقدہم ودیگر تغیر لازم آید لان انفکاکہما یستلزم عدم انفکاکہما منہا
ازلا وھذا نفس التغیر لانہ انتقال من حالۃ الی حالۃ فیلزم عدم خلوھا
عن الحوادث فیلزم مساواتہا فی الوجود فیلزم حدوثہا وھذا کلہ مناف لکل
مرادات الربوبیۃ قال اللہ تعالی وما کنا غائبین فی التفسیر الدیلمی ای
ما کنا غائبین بالعلم فہذا اذا افاد مقید لانہ اذا جاز ان یکون
علمہ حاضرا غیر غائب فالذات اولی لان الذات اثبت من الصفات
کیف وقد عرف انہ محال ان ینفک الذات عن الصفات والصفات
عن الذات فاذا سلم انہ غیر غائب بالعلم فقد سلم انہ غائب بالذات فافہم انہ
تعالی انما یکون فی مکانہ الرفیع لا فی مکان الاجسام والاعراض والروحانیات
ومکانہ تعالی باین من امکنۃ الخلق واحاطہ حقتعالی بحسب ہست
نہ بحسب کیفیت یعنی ہمہ موجودات وکائنات چندانکہ ہست عالم وچندانکہ
محیط ہست زیرا کہ احاطہ بحسب کیفیت وقتی تواند کہ عینیت تام باشد واتحاد نیز
تمام واین وقتی باشد کہ فارق وما بہ الامتیاز بین المحیط والمحاط نباشد بجہت آنکہ
با وجود فارق وما بہ الامتیاز بعد معنوی ثابت وواقع بود وبقدر آن حجاب
مثلیت ونقاب بشریت درمیان باشد پس عینیت واتحاد نبود واحاطہ
بحسب کیفیت نباشد ظاہر است کہ دراینجا فارق وما بہ الامتیاز ثابت وواقع است
یقینا لان الحق سبحانہ مغایر للخلق والخلق مغایر لہ سبحانہ بغیریۃ حقیقیۃ عندہم
فیکون ہناک اینیۃ البعد والحجاب فلا یکون ہناک من الاتحاد التام والعینیۃ [illegible]

؎ ز روی لطافت بر اوج سپهر * محیط است خورشید بر ذره‌ای
احاطه بکمیت است بهر او * نه اندری کیفیت اندر برای * بلکه حقتعالی را احاطه ذاتی است همچو احاطه دریا بحباب و سیاهی بحروف کتاب و بالذات واحد بجمیع اسماء صفات و با همه موجودات علوی و سفلی است صوری و معنوی بلا تجاوز ولا انفاق بین جهة وموجود است همچنانکه بعرش محیط است بجمیع اسماء و صفات بفرش هم ؎ ذات ایزد در احاطه مستولیست * گرچه خورشید آید با ذره * چون لطیف آید بعلم و ذات خویش * نیست دریای محیط و قطره * بدین احاطه ملابسه باشیای خسیسه و ملامسه لقاذورات شنیعه لازم نمی آید چه این از خواص اجسام کثیفه است چنانکه نور آفتاب بر پاک و پلیدی تابد و لمعه مهتاب بر چاه کثیف افتد هیچ تلطخ و تلوث بوی راه نمی یابد ؎ نور خورشید از صفات خویش گرچه تابد همی بپاک و پلید * در چنان نور آفتاب بماند * از پلید و کثیف نیست پلید * نور را از کثیف ظلمت نیست * نه کثیف از چنان نور خرید * و لطافت و قذارت و کثافت امور نسبی است هرچه لطیف به طبیعت یکی مکروه در جهت دیگری خوب و آنچه نسبت منفوره بجای دیگر محبوب ؎ بد نباشد هیچ چیز اندر سرشت * نیک آید بد از کردن و دین * هرچه از نیکو بر آید بد کجاست * کله خلق لطیف الله عین و آنچه بین الموجودات از تخاصم می نماید حکمتی است و هرچه میان کائنات تضاد و هم بر آید منفی فیه ما فیه من الذات الغائبة و لا ذواق الحجبة من له الذات الملیه

[illegible] مولوی ؎ چونکه بیرنگی اسیر رنگ شد * موسی و فرعون هم در جنگ شد * چون به بیرنگی رسی کان داشتی * موسی و

زچون وارند اشته ∴ ای عجب این رنگ از بیرنگ خواست ∴ رنگ
بیرنگ چون در جنگ خاست ∴ چون گل از خار است خار از گل چراست ∴
ر دو اندر جنگ و اندر ماجراست ∴ یا نه جنگ است از برای حکمت است ∴
همچو جنگ خرفروشان صنعت است ∴ جنگ نبود در بهم جان پرور نیست
ننگ نبود صلح و جنگ از رگیست ∴ یا نه آنست و نه این حیرانی است ∴
گنج باید جست این ویرانی است ∴ اگر کسی گوید چون احاطه حقیقی باشد بین المحیط
والمحاط باید که این موجودات نیز عالم آنحضرت باشند و اصل بآن وصول حقیقتا
باید دانست که وحدت و اتحاد از جانب حق سبحانه بحسب ذات است و بحسب اسماء
وصفات نیز هست لیکن از جانب موجودات زیرا که شان عبارت از صرف
تعینات تنزلات اگرچه در حقیقت عین ذات اند اما از انجا که شان احکام و آثار ایشان
تغیر میکند و در آئینه غیریت بوجود می آید پس غیریت صفت نفسی شان باشد و مقرر است
که غیریت مانع اتحاد و ظهور احکام وحدت احدیت ذاتیه است و بالقطع با وجود
غیریت آثار یگانگی و عینیه صورت نتوان گرفت ∴ زهی ذات دارای وحدت که
او سر اتحاد وش بود و اقتضای ∴ همه کار کثرت چو غیریت است ∴ چگونه هم وحدت آید
بجای ∴ اگر از تعینات ممکنه و ممکنات متعینه نظر بردارند هستی ایشان هم از ذات حق
گردد و عدم صرف نماید و لاشئ محض ∴ و اگر تعینات را اعتبار کنند غیریت بهر آئینه
روی نماید که موجب احتجاب و سبب انتقاب میگردد ∴ درین دریای بی پایان
کسی راندم سوی امید آشنا نیست ∴ تو از دریا جدائی و عجب اینکه ∴ زمانی یک لحظه
این دریا جدا نیست ∴ تو او را ساحلی و هر تراکم ∴ تو او را هستی آگاه از تو انیست

حقتعالی همه مسلمانان را باسرار احاطهٔ ذات و انوار انبساط صفات بموجودات بهره مند
گرداند بالنبی و آله الامجاد

مکتوب هشتم

برادر اعز ارشد شیخ راجا
اوصله الله تعالی الی رجائه دعای درویشانه و صفای کیشانه از درویش اشرف
مطالعه نمایند آنچه باز نموده بودند که در شب متبرکه که از شبهای دهٔ آخر ماه مبارک
رمضان حضرت خضر علیه السلام را در واقعه دیده ام که تشریف بخانهٔ من آورده اند
باامیدواری تمام برخاسته پابوس کرده ام چون بشرف ملازمت مشرف شده ام و برخی
از مواعظ بهره مند فرمودند که ترا اینجای و دیگر از مشایخ دیار نباید رفت که کلید گنجهای
طریقت تو بر دست سید اشرف جهانگیر سپرده ام بمجرد استماع این بشارتها انفرادی
و اطلاع این اشارت راه نمای جانی یافته ام گویا در پوست نمی گنجم دولت کونین را
بیک جو نمی سنجم سبحانه پنهان عالم لاریب روی شناز حریم حرمت ورای غیب
از سر لطف و عنایت داده اند مژده وصل ترا بی شک و ریب نه در احسن الوقت این
الحال سید و شرف مطالعه مشرف گردید باید دانست که هر کرا السعادت ازلی و عنایت
لم یزلی بهره مند ساخته اند و بر ایشان یکی از پادشاهان اقلیم ولایت و داوران قدیم هدایت
دلالت میکنند چه اکابر طریقت و اماثر معرفت فرموده اند دست بیعت بدر [illegible]
از درویشان راه الهی نمیتوان داد مادام که از جانب غیب مرشد باصدق اشارتی
نیابد و بشفقت آیت پیری از پیران بارگاه نامتناهی نتوان آباد تا که از حضرت
لا ریب تعبیه و مراد را اشارتی نباشد کسی را که دارای دور سپهر عنایت
کنند از طریق رضائی نماید یکی را از پیران راه که سر دارد و او را از راه سوای دیگر
گرفته آنست که در راه پیر شود آرد که خواهد مرید رای نیکانگاه و طالب رو و سو

ودوست که مقصود باشد ز سیر و سرای همه مطلوب هم می نماید که روی سوی خانه
خود بر آورد ز جای این را منازله گویند قال الشیخ رضی الله عنه فی الفتوحات
اعلم ان المنازلة تفعل فاعلین ههنا وهی تنزل بین اثنین کل واحد یطلب
الاخر لینزل علیه فیجتمعان فی الطریق فی موضع معین او فی احد الاثنین
فیسمی تلک المنازلة لطلب کل واحد لهذا النزول علی الاخر
وهذا النزول علی الحقیقة من العبد صعود وانما سمیناه نزولا لکونه
یطلب بذلک الصعود النزول بالحق و این نوع منازله گاه درمیان مرید
و مراد می افتد گاه در طلب ارشاد صاحب استعداد گاه در سلوک سالک صادق و بنا
واثق از مرتبهٔ مولود ثالثه سلوک بنا کند و نوعی که نزول حقیقة انسانی وی از
عین ثابت خویش کرده بود اکنون بر عکس سیر و بسوی عین ثابته خود چند منزل
قطع کرد که محبوب از انجانب وقتی که آن التقا در وسط واقع نشد هر طرف که نزدیک
تر باشد صاحب آن طرف در محبوبیت مقدم خواهد بود و در محبت مؤخر اگر چنانچه جانب
حق سبحانه اقرب باشد آن قرب را وقتی که مضاف به بنده و این تدلی گویند
و اگر چنانچه به بنده اقرب باشد آن قرب را از جانب حق سبحانه تدلی خواهند حضرت
خواجه بهاء الدین نقشبند میفرمودند که شبی در بدایت این کار در خواب دیدم
که حکیم آتا عطا که از کبار مشائخ ترک اند مرا بدرویشی سفارش میکنند چون بیدار
شدم صورت آن درویش مرا در خاطر بود و مرا جده صالحه بود و الده پدر من
آن خواب را بایشان گفتم فرمودند که ای فرزند ترا از مشائخ ترک نصیبی
خواهد بود و من دائم طالب آن درویش بودم تا روزی در بازار بخارا باوی

شیخ در فتوحات گفت بدانکه منازله [illegible] از دو فاعل [illegible] نزول است درمیان دو کس که هریکی طلب میکند دیگری را تا نازل شود بروی پس جمع شوند در راه در موضع معین یا نازل شود در یکی ازین دو پس نام کرده شد این را منازله بسبب طلب هریکی ازین نزول را بر دیگری و این نزول فی الحقیقت از بنده بالا رفتن است و نام نزول نهادیم از جهت آنکه طلب میکند بالا رفتن نزول از حق ۱۲

ملاقات شد شناختیم چو پرسیدم نام او خلیل بود و دران وقت مجالست و مکالمه باهم
میسر نشد چون بمنزل رسیدم بشب قاصدی آمد که آن درویش خلیل نامی ترا می طلبد
ایام تیرماه بود و پاره میوه بر گرفتم و نزدیک وی رفتم چون او را دیدم خواستم که آن
خواب با وی بگویم بزبان ترکی گفت که آنچه در خاطر گذشت پیش ما عیان ست احتیاج
بیان نیست حالت من دیگر شد و میل خاطر بصحبت او بیشتر و صحبت او و احوال او منکشف
و چیزهای غریب و امور عجیب مشاهده میشد بعد از مدتی او را پادشاهی مملکتها در اقلیم
مسلم شد و مرا ملازمت و خدمت وی بایست کرد و در آوان ملازمت
نیز چیزهای بزرگ مشاهده می افتاد و با من شفقت بسیار میکرد و گاهی بلطف
گاهی بعنف و مرا آداب درویشی می آموخت و ازان جهت فواید بسیار بمن رسید و در
العنف بسختی درشتی شدن و درشتی کردن
مقام سیر و سلوک بسیار مرا کار آمد مدت ششماه در خدمت او بودم در ملا و خلا صحبت
آداب و در خلا هم صحبت او و بعد مدتی آن مملکت هباءً منثوراً شد مرا رخصت
کرده در دیهی از دیهای بخارا اشتغال داشتم آورده اند که سید نجم الدین
قلندر که حق تعالی ایشان را عطای کبری مشرف کرده بود بقولی سیصد سال
عمر داشته اند در بدایت حال چون ایشان را جذبه رسید و سر براه صحرا نهادند
بحالت غریب که خامه از شرح آن عاجز آید بصعوبت عجیب که عبارت ازان
قاصر است چون به بندر صورت رسیدند حضرت سید خضر رومی را ملهمان
عالم غیب و ملهمان مراسم لاریب در سر ایشان ندا دادند که بچه در بندر خاسته
دیگر بار چنین پیراسته زنهار زنهار در باب حضرت سید خضر رومی مجرد الملل
الهام غیبی و استماع پیام لاریبی روان شدند منازل بسیار سیر کردند و در

پراگنده

بسیار طی کردند چه لشاید الملک ولی اند عزیزی استفسار کرد که کجا میسر شد
گفت از برائی خاطر یک بچه که چندین راه سرگردان آورده اند که عبارت آن
سید نجم الدین باشد ٭ زهی طالب دولت راه دین ٭ که از سر خود باید راه خدا
کند طی سر منزل چند را ٭ که از آن سوی خورشید چرخ هدای ٭ فرود آید از اوج والای
زمین ٭ هم ذره باید وصال از خدا لئے ٭ چون بمکاتبه محبانه و مراسلات محبانه
اطلاع باید در زبان سر در راه دارم و پای از جائی بردارد که وقت فرصت است
زنهار زنهار از دست مده ٭ این هر نفس که میرود از عمر گوهریست ٭ کانرا
خراج ملک دو عالم بود بها ٭ والی دین سکندر گیتی بود کسے ٭ کار در قدم با حاجت
تحصه نمائی برادر بگوش دل مستمع باش که مصطفی علیه السلام میفرماید حاسبوا
قبل ان تحاسبوا اوجدّا علی ما علی علیه السلام میگوید موتوا قبل ان تموتوا
ایضا قال علیه السلام من ظن بدون بذل الجهد یصل فهو متمن ومن
ظن انه ببذل الجهد یصل فهو متعن حسن بصری رضی الله عنه میفرماید طلب الجنة
بلا عمل ذنب من الذنوب ٭ بزرگی دیگر میفرماید الحقیقة ترک ملاحظة العمل لا ترک العمل
مصطفی علیه السلام میفرماید ازین همه نیکوتر و صحیح تر و پاکیزه تر الکیس من
دان نفسه وعمل لما بعد الموت والاحمق من اتبع نفسه هواها وتمنی
علی الله ٭ ای برادر شبها بسیار که زنده داشته و علم تکرار علوم اقرا
خوابهای شیرین و خوشترین شبها که بر خود حرام کرده و آسایشهای بهترین
ساعتها بر نفس انعدام برده ندانم که مقصود و باعث توجه بود اگر مدعا
از آن مراتب فانیهای این روزگار بود و متمنای تو بدان مناصب فانیهای

۱ حساب بکنید قبل از آنکه حساب [illegible] کرده شوید [illegible] ۱۲
[illegible]

او موار بود زهی خسران الدنیا والآخرة و اگر اغراض حور و قصور آخرت باشد وای صد وای که از روی دل کسے این بوده باشد و جستجوی تنقیضے حاصل این نموده آید ؎ هر کرا در راه ایزد جستجو است ٭ از صیام و از قیام و بندگی ٭ گر مرادش منصب دنیا بود ٭ ور مراد او بود حور و قصور ٭ صد قصور و حور زیبا هست از زبندگی ٭ نیست در اعمال او فرخندگی ٭ مدعای درویشان سلسله عالیه و مراد و متمنای آرزو کیشان قافله بنگالیه اینست که آن برادر چون زود بیاید در سلک سلسله ترتیب نموده آید چه مرغ قابلیت او بلند پرواز افتاده و طیر حقیقت او از چند آواز آماده ؎ کسے را که همت بلند آمده ٭ براه قدیم سلوک خدای ٭ چنان پای همت نهد در سلوک ٭ که آید برون از ره منتهای ٭

مکتوب ۹ نهم برادر اعز الاصحاب شیخ فرید الدین عجل الله آفات سلوکه از درویش اشرف دعای مخلصانه و صفای درویشانه قبول فرمایند ای برادر نزدیک ارباب بصیرت و اصحاب سریرت از اهم مهمات و اتم مقالات طالب راه حق تعالی را دست زدن است بدامن شیخ راه دین و چنگ بردن است بپای راسخ بدرگاه اله رسیدن ؎ کسے را که باید حریم اله ٭ که آرا استند از بر اولیای ٭ امارات پیری بباید شناخت ٭ که باشد چنین در خور اهتدای ٭ بعضے از آثار مشیخت و برخی از اطوار شیوخیت قدس سرهم البته باید که طالب صادق را تا توانند راه نمودن و سالک واثق را شاید جاه نمودن در تحقیق وادیه بسیار تردد باید کرد که بسیاری از طالبان حق و بیشتر از مریدان احمق بی معرفت پیر دست بدامن ارادت آورده اند و بجای نرسیده اند

ف بباید جهان پیرا آراسته با ثار پیران راه خدای که مر طالبان را تواند
نمود زیرا است پیر ولایت تمامی و در مرصاد العباد آورده اند قال الله تعالی
قَالَ لَهُ مُوسَىٰ هَلْ أَتَّبِعُكَ عَلَىٰ أَن تُعَلِّمَنِ مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْدًا وقال النبی
علیه السلام الشیخ فی قومه کالنبی فی امته بدانکه در سلوک راه
دین و وصول بعالم یقین مرید را از شیخ کامل و پیر راه شناس صاحب ولایت متصرف
ناگزیر باشد ف از هرچه تجریدی است کوتاهی به شود و آنکه بلغت قبایان درگاهی
به مشائخ قبایان درگاهی حضرت اند که اولیائی تحت قبائی لا یعرفهم غیری
موسی علیه السلام را با کمال مرتبه نبوت و درجه رسالت و اولو العزمی در بدا
حال ده سال در ملازمت خدمت شعیب می بایست کرد تا استحقاق شرف مکالمه
حق ظاهر شود و بعد از آنکه بدولت وَکَلَّمَ اللّٰهُ مُوسَىٰ تَکْلِیمًا و مشافه
وَکَتَبْنَا لَهُ فِی الْاَلْوَاحِ مِنْ کُلِّ شَیْءٍ مَّوْعِظَةً وَّتَفْصِیلًا لِّکُلِّ شَیْءٍ مشرف بود
پیشوای و مقتدای دوازده سبط از بنی اسرائیل یافته و جملگی توریت از تلقین
حضرت تلقی کرده و دیگر باره در دبستان تعلیم علم لدنی از معلم حضرت الناس
ابجد متابعت می بایست کرد هَلْ أَتَّبِعُكَ عَلَىٰ أَن تُعَلِّمَنِ مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْدًا
و آنکه معلم هر او را اولین تختهٔ الف و با اِنَّکَ لَنْ تَسْتَطِیعَ مَعِیَ صَبْرًا بنوشید
پس بدین اعتبار درین واقعه بنگر ف سودی که در وی هزار جان فدا گشت
چه جای دهن زبان بی سامانست مفتون و مغرور و مهجور این راه کسی است
که پندارد که بادیهٔ بی پایان کعبه وصال ذو الجلال بسیر قدم بشری بی دلیل
و بدرقه قطع توان کردن هَیْهَاتَ هَیْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ اگرچه در بدا
افسوس افسوس از آنچه وعده کرده شده اید

هدایت نه پیغامبر و نه شیخ حاجت بر و این چنین است که در زمین دلها تخم رستگاری بانظر عنایت نیفکند خواجه عالم علیه السلام چندانکه توانست جهد نمود تا آن تخم در زمین دل ابوطالب اندازد نتوانست تا گفتند إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ پس تخم هدایت انداختن وظیفه خداوند است بخدا اگر کسی تواند شد از خدائی خدای برخوردار نه ولیکن هر کجا آن تخم پدید آید در پرورش آن به نیابت و خلافت حق با پیغامبری یا شیخی که نائب اوست حاجت افتد وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ بدانکه احتیاج مرید سالک بشیخ واصل کامل از وجوهات بسیار است اما درین مختصر دو وجه گفته آید انشاء الله تعالی وجه اول آنکه راه ظاهر بکعبه صورتی و لیلی را بی رهبر ره شناس نمیتوان برد یا آنکه رهزنگان راه هم درین راه چنین دارند و هم قدم قوی هم راه ظاهر است و هم مسافت معین اینجا که راه حقیقت است صد و بیست و اند هزار نقطه نبوت و عنصر رسالت دران راه قدم زده اند از قدم ایشان یک قدم ظاهر

مردان ره بهمت و دل ره روند نیز
زان در ره عشق هیچ پی پیدا نیست

و مبتدی سالک درین راه اول نه نظر دارد و نه قدم با آنکه ابتدا اگر جمله از دروازه ظلومی و جهولی در آورند تا هیچکس از خود دم بینائی و شناسائی این راه نزند تا خواجه کائنات و پیشوای موجودات میگفتند مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَٰكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا بیابانی چنین بی پایان یقین باشد که بی دلیل درین نتوان رفت وجه دوم چنانکه در راه صورت سراق و قطاع الطریق بسیار بود که بی بدرقه نتوان

[illegible]

ودر راه حقیقت زخارف وزینت دنیاوی زُیِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ
مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ
وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ وجه سوم آفات راه وشبهات کار
بسیار است وعقبات کوهی بیشمار چنانکه فلاسفه شبهای درین راه سرگردند
ودر شبهات سر در گرد وعقاب راهزن بسیار آمد در طریق پیر ره باید که باشد
متقی ۔ عقول را هاشد مشغولی مشنو وز پی دهری طبیعی فلسفی ۔ ملحد وتشبیهی
وتعطیلی است ۔ صاحب بدعت واباحت نشنی ۔ وجه چهارم سالکان را از
ابتلا وامتحان راه گوناگون است که از سرتاپای این گاه بوقلمون موقوفات
سلوک ومقصورات سلوک از حد بیرون ست پیر باید در ره سیر وسلوک
تا رساند راهبر ورا بر خدائی ۔ هرچه موقوفات ومقصورات راه ۔ بوده باشد
منتهی سازد برای وجه پنجم اصحاب سلوک وارباب طلب را در راه سودای وهم
علل نهانی وامراض نادانی که از انجا بوی فساد مزاج وانحراف بهاد واختلاج پدید آید
طبیب حاذق باید که مزاج شناس بود وطبیب واثق شاید که علاج قیاس کند
پیر راه دوست باید چون طبیب ۔ تا شناسد درد بیمار دوا ۔ گر علاج در وکند آن
حکیم ۔ طالب بیمار شد در تو بره ۔ وجه ششم سالک راه را بعضے مقامات روحانی
وبرخی درجات روحانی چنان بظاهر گردد که روح او از کسوت بشریت ولباس
آب وگل مجرد شود وپرتو نور سبحانی با اعظم شانی در لشکر وصول خود افزاید
وعلم انا الحق ولیس فی جبتی سوی الله در عسکر حصول بر دارد وے گر آشنا
روح ولایت ستان زنور ۔ اقلیم هدای خودی گیرد واز خدائی زنا باشد که گوش

دولت منصور بر زنند و سبحانی و انا الحق بر بام زنند صدای • پس شیخ کامل واقع
شناس باید تا ویرا از تصرف ولایت خود ازین پندار بیرون آرد و پایان مقام
مافوق او از ماتحت او عیان سازد • اگر مرید از جام های پر و زدست خواهد
از مستی زند هشیار بائی • پیری می باید که گر دوست وی • برکشد از دوسوی
تا فوق رسد • وجه هفتم سالک در راه گاه از غیب بشهادت پای نهد و گاه
درگاه از شهادت بغیب پای زند در اینجا در وقایع عجیب و طالب خواهند گشود و عجیب
طوالع عجیب و عجب خواهند نمود و انواع انوار جمالی و جلالی خواهند شد و بسیار لطائف
بزبان غیب در میان خواهند نهاد و بکرات از اطراف بلسان طیب از نهان خواهند گشاد
در اینجا پیری باید زبان دان که در دبستان وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا
تکرار درس کرده باشد و جوهری شاید جواهر شناس که در دوکان وَعَلَّمْنَاهُ
مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا لعل و یواقیت نمود از در دست آورده • صاحب و لانی
که زبان دانی بود زحق • و اندر زبان هر کس از هر دلایلی • چون سالک از زبان
ولایت سخن کند • و اندر زبان وحل بکند هر دقیقه • چنانکه یوسف علیه السلام
گفت رب قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ
وجه هشتم هزار ساله سالک که هزار سیر بقوت قدم خویش کند آن یک قدم باشد
که بهمرهی پیر راه دین طی کند بلکه یک وجب باشد که بدستگیری دستگیر یار
سنجیده طی نهد قطع صد هزاران ساله راه از مریدی که نه خود رفته باشد در
هوای نگر سیاهی بحجب بنور بین • نه یک قدم باشد زپیری رهنمایی • در اینکه
بقدم خویش روند مور چه رفتار نیست و گاهی که بدم پیر سیر کند مرغ طیار نیست

ت و دورها است درین راه پرانیدنی که بلند طائران هوای یکی راه
دور و دیگر راه طیر است که در یک قدم صد قدم رفت پائی وجه نهم سالک ذکر
بتلقین کند هرچند که ذکر بی تلقین هم فائده دارد اما ذکر خویش
باید بکار کرده از خود و از غیر خود آوری بجای اگرچه ذکر منهم ذکر خداست
نیست ذکر منهم چون ذکر خدای وجه دهم در حضرت ملوک روزگار سعی کند بخدمت
خواتین و باید هرچند قضای حاجت خود میسر شود و دیدار سلاطین میکنند اما نه آن چنان
که کسی بواسطه حاجبی دولت ملازمت خواتین دریابد و شخصی برابطه‌ای شوکت
مکالمت سلاطین بتر باید این وسیله لطافتی دیگر دارد و این قربت کرامتی
آخر دارد اگرچه مردم طالب وصل ملوک شده هرچند بواسطه اند بسرای لیکن
نشود مستوی با آن کسی که رسید از واسطه پادشاهی اکنون شرائط اهل
ارشاد هدایت هرچند از شمار بیرون اند ولیکن پنج شرط از کرم صاحب هدایت باید ثبوت

قَالَ اللّٰهُ تَعَالیٰ فَوَجَدَا عَبْدًا مِّنْ عِبَادِنَا اٰتَیْنٰهُ رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنٰهُ
گفت خدای تعالی پس دریافتند موسی و یوشع بنده را از بندگان ما که دادیم او را بخششی از نزد خود و تعلیم کردیم او را
مِنْ لَّدُنَّا عِلْمًا وصاحب هدایت و واهب نبوت و ولایت علیه السلام میفرماید
از نزد خود علم

لَا یَزَالُ طَائِفَتَانِ مِنْ اُمَّتِیْ قَائِمِیْنَ عَلَی الْحَقِّ لَا یَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ
همیشه باشند دو گروهی از امت من قائم بحق از زیان نرساند ایشان را هر که ترک یاری ایشان کند

بدانکه حق تعالی خضر علیه السلام را اثبات مقام شیخی و مرتبه اقتدا کرد و موسی
علیه السلام را امر به تعلم علم لدنی بدو فرستاد و او را استحقاق شیخوخت این خبر میدهد
که عَبْدًا مِّنْ عِبَادِنَا اٰتَیْنٰهُ رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنٰهُ مِنْ لَّدُنَّا عِلْمًا
که بنده را از بندگان خود عطا کردیم او را رحمت از نزد خود و تعلیم کردیم این بنده را از نزد خود علم لدنی
پنج مرتبه خضر علیه السلام را اثبات میفرماید اول اختصاص عبدیت خاص من عبادنا
دوم قبولیت استحقاق حقائق از اتباع حضرت بیواسطه که اٰتَیْنٰهُ رَحْمَةً سوم

[illegible]

ایزد تعالیٰ برگزیدہ از ہمہ مردم برای ارشاد لیے ۔ پنج چیز خاص کرد از لطف عام

تا بود در خورد ارشاد از برائے ۔ اختصاص بندگی و اوش نخست ۔ در میان بندگان

دین گرامی ۔ ثانی استحقاق بخشید از کرم ۔ تا او بہ واسطہ رحمت خدا ۔ سوم

خصوصیت یافت از رحمت خدا ۔ آتَیْنٰہُ ۔ لیاقت یافت از شفقت ولای [illegible]

رسید و جام محبت کشید کہ رَحْمَۃً مِّنْ عِنْدِنَا ۔ ثالث از لطف و عنایت

خاص کرد ۔ صدر بزم عِنْدِیَّۃ از عِنْدِنَا ۔ چہارم بشرف تعلیم علوم حضرت الٰہی

و بطرق بکرم رسوم نامتناہی مشرف و مطرق ساخت ۔ بواسطہ تعلیم معالم در الطاف

بکریم مکرم ــــہ چارمش تعلیم کردہ از علوم ۔ کش نباشد واسطہ از اقتضائی

پنجم دولت یافت علوم من لدنی واسطہ کہ مِنْ لَّدُنَّا عِلْمًا عبارت از آن است

ــــہ پنجمش باید علوم من لدن ۔ از ادب علم غیب غیب رسانیدن ۔ و ازین پنج

ارکان عمارت اقتدائے برپا است و بدین پنج بنای امارت ارشاد لیے برجا ۔ شیخ باید

کہ بدین خواص مخصوص بود و بدین اختصاص منصوص و باوصاف بلکہ نیز باید کہ موصوف

بود و باعتراف آخر معروف چنانکہ در لطائف برادر اعز الاحباب شیخ نظام الدین

یمنی ذکر کردہ تا در خور اقتدائی و از در رہنمائے بود ــــہ گرچہ اوصاف

ولایت بسیار اند تا بود صاحب ولایت رہنمائے ۔ لیکن چند بر ایشان کردم ثبوت

تا بود و اندک بسیار آزمائے ۔ پنجہ جنگ ولایت بہر شیخ ۔ گر نباشد پنجہ دیگر

از ولایت [illegible] تواند پنجہ زد با پنجہ شیخ ۔ پنجہ دیگر بر آر از نہائے ۔ صحبت و

عرفان و علم [illegible] و یار [illegible] از [illegible] و [illegible] ۔ [illegible] پنجہ ۔ پنجہ اکنون [illegible]

[illegible] پنجہ [illegible] پنج پای [illegible] مسئلہ [illegible]

[illegible]

راہ دین مشرف گرداند بالنبی و آلہ الامجاد

مکتوب ۵ [illegible] برادر اعز الحجاج

شیخ عبد الوہاب موفقہ اللہ تعالی بعبادتہ دعاے درویشانہ و صفا کیشانہ از درویش اشرف مطالعہ قبول فرمایند بہترین عبادات تقرب افزاے و خوبترین ریاضت ترتیب آراے نماز تہجد است چہ آن مقدار مواعید اخروی و فوائد معنوی کہ در نماز تہجد نہادہ اند در عبادتہاے دیگر نفرمودہ اند

ہر کہ در دنیا سحر خیز آمدہ ٭ ہمچو خورشید آمدہ تابندہ راے ٭ از سحر خیزی بود تابندہ را ٭ ساز راہ روشن و آہنگ راے

شرح سنۃ الاوراد التہجد وھو ان ینام فی جوف اللیل ویقوم ساعۃ ویصلی متطوعا قیل التہجد ترک النوم وقیل التہجد الصلوۃ بعد النوم ایضا التہجد ترک النوم للصلوۃ قال علیہ السلام افضل الصلوۃ بعد المکتوبۃ قیام اللیل وفی حق النبی علیہ السلام کان فرضا قال الشافعی رحمہ اللہ تطوع اللیل افضل من تطوع النہار لقولہ تعالی ومن اللیل فتہجد بہ نافلۃ لک وفعلہ فی البیت افضل من فعلہ فی المسجد والافضل ان یسلم فی کل رکعتین ویستحب قیام ثلث اللیل وثلثیہ فاقل الاستحباب سدس من اللیل فاما ان ینام ثلث اللیل الاول ویقوم لنصفہ وینام سدسہ الاخر او ینام نصف اللیل الاول ویقوم ثلثہ وینام السدس قیام وسط اللیل وثلث الاخر افضل قال علیہ السلام قم من اللیل ما طلبت نشاۃ ولا یصلی عند غلبۃ النوم یشغلہ عن الصلوۃ من النعاس حتی لا یعقل ما یقول ولا یلیق بالطالب ولا ینبغی لہ ان یطلع الفجر وھو نائم

[illegible]

[illegible]

الا یکون من سبق له من اللیل قیام طویل فیعود فی ذلک علی انه
اذا استیقظ قبل الفجر بساعة مع قیام قلیل سبق فی اللیل یکون افضل
من قیام طویل ثم النوم الی ما بعد طلوع الفجر تؤتی الملک من تشاء
وتنزع الملک ممن تشاء هو قیام اللیل ومن حرم من قیام اللیل
کسلا ذلت نفسها الی الغنیمة او تهاونا به لقلة الاعتداد بذلک
او اغترارا بحاله فلیبک علیه فقد طوی عنه طریق کثیر من الخیر
قال اوحی الله تعالی الی داؤد النبی یا داؤد من نام جمیع
اللیل لا یصلح لجنتی در ترجمه احیا آورده است قیام شب سخت و دشوار است
مگر کسے را که موفق باشد و شرطہائے ظاہر و باطن که قیام را آسان کند
اما شرطہا چہار است اول آنکه نان بسیار نخورد که سبب بسیار خوردن آب
باشد و خواب بروے غلبه کند قیام دشوار آید یکے از مشائخ روزگار هر روز وقت ناهار
بر سر سفره ایستادی و ببانگ بلند گفتی که اے مریدان راه سلوک و یاران
جادۂ سلوک بسیار مخورید که موجب بسیار آب خوردن خواهد شد و سبب زیادتی
خواب این درویش پیر اوران سلطانرا بر سر سفره برپا کردی و ببانگ صلائے
زدی که اے طالبان راه خدائے و سالکان راه رضائے زینهار زینهار دو گرده
خوردن سبک دارید و خود را در آب نوشیدن خشک سازید که موجب زیادتی
خواب نگردد دوم هر که اهل سفر باشد براه بایدش کردن سبک خود را
نخست تا سبک از راه بود که گران نباشد آن سالک براه خود درست
از گرانی طعام مثلے بزرگ گفته اند دوم آنکه در روز ابکار [illegible]

[illegible]

نکنند که بدن سبکی روی نماید و بکار و بایست که گرانی پدید آید از دوست
هرگاه جوارح از امور گران بار سستی پذیرد و اعضا را و باشتغال آنها چون دیوار
از درستی گریزد باعث ثواب و موجب عذاب گردد سوم قیلوله از دوستی
که قوت شب خیزی هم آید و اسباب طلب آمیزی از هم گشاید چهارم روز از عصیان
پرهیز که موجب حرمانی این دولت و سبب ویرانی این رفعت گردد و
هر که را بیدار باید کرد بخت ؛ خواب باید کرد بچشمان حرام ؛ از دیدنی و دیدن
خواب وصول ؛ چند چیز پیش کرد باید التزام ؛ روز از کارهای گران خود را
سبک کرد باید تا بود در شب قیام ؛ دیگر از بهر قیام شب بروز تقلیل باید کرد و جهد
از طعام ؛ ثالث از قیلوله باید راست کرد ؛ و پشت را و قیام از اتمام ؛ چهارم
از عصیان روزانه عنان ؛ عطف باید کرد است که گام ؛ از آنکه انفاس
مرآت دل ؛ تیره گرداند زنگار ظلام ؛ تیره بیداری بود همچون عروس
از چار چیز آید تمام ؛ هر که از او رجهان در بر گرفت ؛ خواب و خور بر هم زده ؛
سه عروس حجله فیروزه فام ؛ اشرف این دولت بیداری گرفت ؛ خواب
بر هم زده از احترام ؛ حضرت نوری رضی الله عنه گفت که پنج ماه از دولت
قیام محروم شدم بسبب جریمه که از من سر زده بود و آن آنست که در آن
ابیات گوینده زعقه بلند زد و شخصی از اتباع اصوات سازنده صیحه سوزناک
از دوست جانان زور آواز گوینده ؛ نیکی زعقه و سماز آرائی ؛ که بالا گذشت
از دل هفت چرخ ؛ همان شعله آه خورشید سای ؛ من در دل خود تصور کردم
که آه او از حالت سوز نبود و صیحه او سفالت افزود نا مراتب باطن چهار چیز است

اول سلامتی دل از حقد مسلمانان و از بدعتهای جدیدات و از فضول کارهای
دنیا چه آنکس که همتش در تدبیر دنیا مستغرق باشد قیام شب وی را میسر نشود و اگر در نماز
بایستد جز مهمات دنیا بخاطرش نگذرد و وسوسهای دیگر بخاطر نرسد دوم
ترس غالب که ملازم دل باشد با کوتاهی امید چه فکر در احوال آخرت و درکات دوزخ
خواب را ببرد سیوم آنکه قصد قیام شب بشنیدن آیات و اخبار و آثار با گرده
از رجا و شوق او بثواب آن مستحکم شود و اشتیاق او را بر آن طلب مزید ثواب در درجات
جنان برانگیزد چهارم و آن شریف ترین بواعث است دوستی خدا باشد و قوت
ایمان بر آنکه در ایستادن حرفی نمی گوید مگر در مناجات پروردگار و او مطلع است
بر وی و آنچه در دل او میگذرد و او مشاهده میکند و آن خطرات خطاب است از حقتعالی
با او چون خدای را دوست دارد خلوت را با او لا محاله دوست دارد و از مناجات
لذت یابد و لذت مناجات با دوست او را بر درازی قیام شب باعث باشد

؎ هر کرا باشد قیام شب مراد ؛ بایدش مقصود او وصل خدائے ؛ ور
نیاموزی بیداری کند ؛ بخت بیدارش بود خواب آزمائے ؛

حقتعالی همه مسلمانان را توفیق قیام و صیام رفیق گرداناد بالنبی و آله الامجاد

مکتوب پانزدهم برادر اعز الاصحاب و اشرف الاحباب شیخ خیر الدین جعله الله تعالی
من اخیار الخیرین دعای درویشانه و سلام مشتاقانه از درویش اشرف قبول
فرماید غزلیکه در مناقب این سلسله و شعری که در محامد این قافله سواد کرده بسیاق
رسائل و بیاض آورده بی اتفاق گذاشته فرستاده اند بخوبترین وقتی
رسید و نیک ترین ساعات بوصول انجامید اصحاب از مطالعه او حظی کامل یافتند

در گرفتن شان از منتخب اللغات
و دیگر کتابها بدیوان شدن
بیمار و شکسته شدن عهد ۱۲

واحباب از ملاحظهٔ او فیض شمایل دریافتند ے ز ارباب معنی که صورتگرانند
همه بوده اند یار باهم نه غیر چو دریافتند دُرّ دریاے او فیقفون کُلّ من الحجیر
وانچه استفسار معانی از خلوت و عزلت و استفسار بیانی از جلوت و سلوت کرده بود
نیز بوضوع پیوست ای برادر در بیان معانی الفاظ مذکوره و شرح آن نکته ایست
انما طاهر بوده مشائخ روزگار و راسخ ادوار هر یکے علی نهج الوصول بیان فرموده
و جواهر تبیان در سلک عیان آموده که خلوت عبارت از گوشه گرفتن است از
امور متعدده و بمشغولیه رفتن از کسور تکثره و صحبت نا داشتن با اصحاب مشاغله بناوی
و دامن فراچیدن ست از ارباب معامله بتقاوی که سالک را به بدایت حال از و چاره
ے سالکان راه را در ابتدای چاره نبود از خیابان خلوت سرائے لذت
خلوت کسے که یافته بر نیاید از و خلوت بر آنچه بهترین شرائط راه و خوشترین
روابط درگاه چهار اند قَالَ الاشرف اُصُولُ التَّصَوُّفِ اَرْبَعَةٌ اَوَّلُهَا الْجُوعُ
ثُمَّ الصَّمْتُ ثُمَّ السَّهَرُ ثُمَّ الْخَلْوَةُ قَالَ ذُوالنُّوْنِ رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُ
لَمْ اَرَ شَیْئًا اَبْعَثَ عَلَی الْاِخْلَاصِ وَالْاِخْتِصَاصِ مِنَ الْخَلْوَةِ لِاَنَّهُ
اِذَا خَلَا لَمْ یَرَ غَیْرَ اللّٰهِ تَعَالٰی وَقَالَ اَبُو بَکْرِ نِ الْوَرَّاقُ وَجَدْتُ
خَیْرَ الدُّنْیَا وَالْاٰخِرَةِ فِی الْعُزْلَةِ وَالْقِلَّةِ وَوَجَدْتُ شَرَّهَا فِی الْکَثْرَةِ وَالْا
وَقَالَ سَهْلُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ ثَلٰثَةٌ مِنْ عَلَامَاتِ الْخَیْرِ الْاُنْسُ بِاللّٰهِ
وَالْاِسْتِیحَاشُ مِنْ صُحْبَةِ الْعَامَّةِ وَالْاِنْتِعَاشُ بِمُجَالَسَةِ [illegible]
بِکَثْرَةِ ذِکْرِ اللّٰهِ وَالتَّلَذُّذُ بِالْخَلْوَةِ فِی طَاعَةِ اللّٰهِ وَقَالَ وَهْبٌ اَوْحَی
اللّٰهُ تَعَالٰی اِلٰی بَعْضِ اَنْبِیَاءِ بَنِی اِسْرَائِیْلَ اِنْ اَحْبَبْتَ اَنْ تَلْقَانِیْ

گفت ذوالنون ندیدم [illegible] برانگیزنده تر بر اخلاص و اختصاص از خلوت زیرا که وقتیکه خلوت کرده نبیند سوای حق تعالی را گفت ابوبکر وراق یافتم خیر دنیا و آخرت را در عزلت و قلت و یافتم شرها را در کثرت و اختلاط [illegible] وحی فرستاد [illegible] بعضی انبیای بنی اسرائیل که اگر دوست میداری [illegible]

وانت اتى فى حنين تجد بقية الانس فكن فى الدنيا مهموما محزونا
تريد او حبيبا استوحشنا بمنزلة الطائر الوحدانى الذى يطير فى الارض
القفر قال الشيخ الاكبر رضى الله عنه الخلوة محادثة السر مع الحق
حيث لا يرى غيره هذا حقيقة الخلوة ومعناها اما صورتها فهى
ما يتوسل به الى هذا المعنى من التبتل الى الله والانقطاع عن الغير
بعضے برآنند كه خلوت وعزلت از هم جدا اند یا خلوت از غیر باید كه آن گسستن خود
بود از صحبت و رمیدن از مجالست و عزلت از خویشتن و آن پرداختن بود از نیز او
و ساختن باشد در معاینهٔ او سے چو خلوت یافتی از صحبت خلق ، دور آور عزلت
واز خویش بپرهیز چو جان پرداختی از صحبت غیر ، بیار و آور سے وارای آویزه
شرط ثانی این راه صمت بود عن ابن عباس رضی الله تعالی عنه قال
قال علیه السلام لا تكثر الكلام بغير ذكر الله فان الكلام بغير ذكر الله
قسوة للقلب وان ابعد الخلق من الله تعالى القلب القاسى ولما
اهبط الله تعالى ادم عليه السلام اوحى الله اليه يا ادم اقلل من كلامك
ترجع الى جوارى قال عيسى عليه السلام دلنا على عمل ندخل به الجنة فقال
لا تنطق ابدا قال عليه السلام العبادة عشرة اجزاء تسعة منها فى الصمت
وجزء فى الفرار من الناس کسے را که حق تعالے بدولت صمت بیاراید و به سکوت
مست باشد که بے فکر و تدبیر نخواهد بود و هیچ جائی فکر یابد و در قصد و پرداختن
ما سوی حق و دیر انداختن ما ورائے مطلق خواهد بود که آن مشاهدهٔ انوار الهی
و معاینهٔ اسرار نامتناهی باشد سے کسے کو را وید توفیق ایزد ز دم میرود

زدن خاموش باشد ؛ زبانه هرگز او خاموش نبود ؛ بباید گوش همه تن گوش باشد ؛
شرط ثالث جوع که اتفاق سالکان راه الهی و ناسکان درگاه نامتناهی است اگر سالک
از بدایت تا نهایت سیر نخورد و طالب آن از اول تا آخر دیر نخورد چه شکم از طعمه تهی
تا خالی نباشد جوالیست کاو پر دارد و درون از اغذیه و کثرت تا تهی نباشد حمالیست علیه انبار
ه تا تو نباشی زبر از خوردنی نیابی نه خیزد نگرانی نه جای است تا نبود کوس تهی
از سپری نه برگذشت از ضرب نه خیزد صدا آنکه سیران اند و وصول دیر خورداران
زاده حصول فائده که در گرسنگی یافتند در ریاضت و دیگر نه دانند که در تشنگی خورده اند
در مجاهدت آموخته نباید جز بس ولایت درون بیرون تا نیاید کسی از سر آن
ولیکن نه چندان سپردن از درون نباید نمودن که خرد بیاید چه درین راه باید
اعتدال نمودن و درین کار هاده منوال سپردن اهم است چنانکه گر خواهد که شکم
از غذا بسی کثیره تهی نماید و درون را اعیاد بدین و تیره تهی کشاید در سعید و شفقت برود
اندک اندک کم کند تا قوت بشری فتور نگیرد و شره عنصری کسو نه پذیرد و
کسی را که باید درین راه بیچ نه که کم سازد از بیش خوردن غذا نه باید غذا
تا یکسال کم نه نمودن که سستی نیاید قولی ؛ شرط رابع بیداری که طالبان
راه مطلوب و محبان درگاه محبوب دائم در یادگوی هستند که کسی که یاد مقصود دارد
خواب غفلت از وی چگونه آید کسی که طالب دیدار باشد نه چشم او به تکیه چار
باشد نه بیاد گل زند فریاد بلبل نه نباید سر گردش در دو تغافل ؛ حضرت خواجها
میفرمودند که طالب صادق را باید که پیش از صبح یک پاس برخیزد و نماز تهجد
که بهترین نافله و خوبترین فاصله است بگذارد چه حضرت رسالت پناه صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم

به نسبت حال فرض بود و جمعی بر آنند که نماز تهجد در آخر حال ایشان فرض شد
کما قال الله تعالیٰ وَمِنَ اللَّیْلِ فَتَهَجَّدْ بِهٖ نَافِلَةً لَّکَ عَسٰی اَنْ
یَّبْعَثَکَ رَبُّکَ مَقَامًا مَّحْمُوْدًا یعنی شب را بیدار داری ای محمد
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم برای خواندن در نماز زیادتی که از فریضه باشد مر ترا یا نماز
نافله باشد مر ترا شاید که بر انگیزد پروردگار تو مر ترا در مقام محمود که آن تجلی ذاتی باشد
یا رسیدن دائره وجوب و امکان بنقطه حقیقت انسانی که عبارت از قاب قوسین
بود و او ادنیٰ اشاره بوصول نبوی و عبارت از وصول مصطفوی بود و این
رابطه خاصه نبینا علیه السلام است و بعضی از ورثه وی بکمال متابعت و ریاضت
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بحالات مراتب و مشارب صوفیه در شرکت وصول با حضرت
سخن دارند ◯ نقطه نه دائره روزگار نه مرکز پرکار نبوت کرا است نیست آن نقطه
کسی را وصول اگرچه زنند دوره پرکار رسائی در شریعت مقام محمود عبارت از درجه
شفاعت کردن است مر امت خلق اولین و آخرین را این مقام محمود محمد را علیه السلام
معبود وعده فرموده بسبب تهجد و بنسبت سجود و در آیت دیگر گفت یا ایها المزمل
ای مرد گلیم پیچیده و در خفتن گلیم در خود قم اللیل برخیز در شب بعبادت رب قدیم
زهی لطافت ادای عاشقانه و خهی ظرافت بدلیع ندیمانه که نسبت معشوق خود
عاشق کرده و جانب محبوب وامق نموده عاشقان حریم عشق دانند و واهلان
محرم صدق را تند ◯ چه لطف بود که آن یار در سحر فرموده زخواب ناز
بخیز ای گلیم پیچیده زخواب خوش در آمد چو بخت بیدارش سپیده زلف سیاه
بپیچید خطابیست عبارت از نمون بر آمدن است و در آمدن در گلیم که شبه نهان

[illegible]

راه سلوک و درجه مجتهدان درگاه ملوک و این درجه کسی را نصیب گردد که
بسبیل متابعت اصحاب ولایت بطریق متابعت ارباب نبوت بقدم فنا بسر انتهای
سپرده باشد و رخت بکارخانه بقاء البقا آورده جلوس بر اورنگ این دولت
هر شاهی نیست و لوس بر پورنگ این شوکت کار هر سپاهی نه ، بیار نشستن
بر اورنگ دست نباشد کسی تا سر آزمای قدم بر نیارد تخت وصول
کسی تا نجز و زهر در سر آید نه آنچه در خور نوشتن بود از قلم زدن بر صفحه عبارت
آورده شد و بقیه سفارت در آورده باقی اسرار نامه بر بهی تا بد و خامه سر بر دارد
که پرواز و ان شاء الله تعالی چون مقابله بود معامله درمیان نهاده آید ، بر نامه
نامه سر اسرار دو نه خامه را سر جوهر میچشد خامه نیارد از حدت تجکی بجنه باید
سوخته و السلام علی من اتبع الهدی

مکتوب دوازدهم

برادرم اعز الاصحاب و اجل الاحباب مولانا صفی وصفه الله تعالی با وصافه اللاهیته و الرقی
دعای مشتاقانه و ثنای مخصوصانه از درویش اشرف قبول فرماید پذیری دولت
کسی را بعد از تحصیل علوم شریعت تمنای سلوک راه الهی دامنگیر گردد و بحکم نی رغبت
شخصی را پس از تحصیل علوم ظاهره سودای سیر درگاه ناتنهای ره پذیر بود چه مقصود از
چندین درس کمالات در علوم غریبه منقوله و از کثرت عرض مقامات تفرقه معلوم
تجربه مرا و از مطالعه صحائف معلومات و معاینه طرائف مفهومات موجودات و تعلیم و
ریس این مقدمات لانهایات وصول بحضرت خدای و شیخ پادشاهی او ست
ای برادر اگر کسی در راه فضل ، شد امام و مقتدای روزگار ، اگر
باشد در سر تش سودای او دوست ، سود از من سودا نباشد روزگار ، اگر

کسے دریای معنکانه را آشنائی کرد و گوهر بدست نیاورد چه حاصل و سینه امیلفانه
راه پیمائی کرد و بکعبه نپیوست چه وصل ای برادر یکے در آئینه سنریهم آیاتنا
فی الآفاق و فی انفسهم رخساره احوال خویش را معائنه کن تا چه در وے نماید گاہے در حجله
معنیه عروس وهو معکم اینما کنتم را مناظره فرمای تا چه جلوه بار آیدہے بیا
از صیقل تعریف مرآة غیبے از زنگ توحید بزدای تا سر آید با خیال دوست و در و
فرو گیرد جائش تا سر و پای * مظهر اصحاب ولایت و مصور ارباب هدایت شوی ان
الله که ترک و تجرید در بدایت حال واسطه حصول عروس حجله روزگار است و تجرید
در مبداء مآل رابطه وصول شموس کشیده پروردگار مادام که این شرط بجای نیاوری پای
برادر زنگ ولایت ننهی تا در علم ربط سرتاپای نکنند بر نور رنگ لقائیه رای نزند
سے قدم نه بر هستی که هست این پایه اولے * ورلیے این مکان جای است
عالی جائی نشست آنجا * رها کن چنین هستی را ترک خودفروشی کن * که در بازار
دین خواهند رد بیرریت این کالا * ینطق الطیطاوی ملک رفعت میگوید
تو وقتے سر این دانی که جوانی باز ز اعتقاد * عروس نحن اقرب را یکے در حجله صور
ببین تا جلوه معنی چه صورت میکند پیدا * جمال و هو معکم را بهر رخساره صورت چه
اگر چشم خدا بینی تو داری بنگر از معنی * در اول وهله بان برادر در قصبه دولی
صحبت افتاد بعضے از معارف استفاده کردند و برخے از عوارف استفاضه
نمودند الآن جاذبه باطنے بان عزیز الوجود از حد زیاده شد و رابطه جانی با آن
وحید الورود از حد زیاده آمد مناسب آنست که چند روز دیگر بهم صحبت محرمانه
اگر واقع شود مطلوب کلی است و مکالمت مخصوصانه فایق بود مقصود اصلی

ست شوق وفور وارے دور زمان ؛ کہ تقدیر کرد از عنایت خدائے ؛ اگر رو
نماید ترا صحبتے ؛ مواعید تعریف آدم بجائی ؛ بہ تخصیص درین ایام متبرکہ و صیام
مستبشر کہ جاذبہ محبت اخوان الصفا زیادہ تر آید اگر بطریق سیر گذر بآن حدود شود
احتمال دارد برادر اعز شیخ شہاب الدین را در صحبت مخصوصانہ و صلت مخلصانہ
دارند و باہمدگر بعضے اسرار در بستانند و اسرار سربستہ در میان نہند خالی از فائدہ
نخواہد بود و برے جستجوے بایکدیگر و گفتگوے سر بسر رو نماید بہتر است
در استفسار انوار سلوک و استحضار اطوار فنون کہ از ہم بر آید خوش شعر
زہی دولت کہ در یاران محرم ؛ بہم باشند ز عرفان جستجوی ؛ در اسرار
ولایت خوشتر آنست ؛ کہ بایکدیگر افتد گفتگوی ؛ در مقامی کہ اصحاب ولایت
عمرے گذرانیدہ اند تربیت کلی و در مرامی کہ ارباب نہایت بہدیگر بسر آمدہ اند
قدر بیت اصلی است ؛ اگر اصحاب عرفان را از زمانے ؛ بہم صحبت فتد در چنین
جائی زمانہ سنجے گاہے خوش سازد ؛ کہ صاحب دولتے نسبت از پائیت
باید کہ گاہ گاہے در حجرہ متبرکہ و کلبہ منورہ حضرت در دریائے توحید و حدت
معاون تفرید گنج شکر فرید قدس اللہ وجہہ بہم صحبت محرمانہ دارند و بیکدیگر
مکالمت دوستانہ آرند کہ آن جائے بسیار تفیض آثار فیضان انوار عنایت الٰہی
و منزل انوار رعایت نامتناہی ہست زنہار زنہار این دولت از دست
ندہند و دولت زیارت و طواف مرقد منورہ حضرت شیخ داؤد قریب افتادہ است
زنہار گاہ گاہے بآن دولت طواف بہرہ مند شوند انجا دو دولت اند یکے
مقبرہ حضرت شیخ داؤد کہ در وے آثار فیوضات الٰہی و اطوار واردات نامتناہی

زیادہ می نمایند قدم مقدم حضرت گنج شکر قدس اللہ روحہ در مسجد کہ پہلوی روضہ
شریف ایشان افتادہ است بسیار نزول فرمودہ اند ۔ ہر کجا در روی گیتی پای مرد
افتادہ کعبہ آباد شد ۔ گر نتوان کعبہ بیاری طوف کرد ۔ طوف این کعبہ بکن گرد و اشند
مقبرہ متبرکہ حضرت شیخ صلاح سہروردی و شیخ صلاح صوفی و مقابر شہدای
دیگر کہ در جوار قصبہ افتادہ اند باید طوف کردن کہ فیض خواہد رسید کہ منقول است
پیشتر حضرت شیخ ابو سعید ابو الخیر را قبضے رو می نمود بطوف مزار متبرکہ مرقد منور
حضرت پیر ابو الفضل سرخسی بمجرد طوف آن قبض بہ بسط تبدیل می یافت و این درویش
را خود استفادہ عمل بود ہر چند کہ اوقات شریفہ و ساعات لطیفہ بافادہ اصحاب
استفادہ میگذرد و آیات ظریفہ و حیات شفقہ بارادہ احباب شہزادہ می رود اما ذکر
صبح و شام و وظیفہ روز و شب التزام دارند و ان اذکار و اشغال انجام و افکار مراقبہ
در عام کہ مسنون دیدہ شد مواظبت کلی نمایند کہ معمول اکابر چشتیہ و منقول از بانیہ سلسلہ
می آید و فوائد زیادہ تجربہ و رود دی تقریر پیوست و ہست چنانکہ معائنہ خواہد افتاد
ہر کہ پا بنہاد در راہ طلب ۔ راہ باید رفت ہر دم را التزام ۔ ہر کہ بنہاد از سر
اخلاص پای ۔ در رہ ذکر خدای خاص و عام ۔ دولت مذکور خواہد یافت او ۔
را التزام شکر ذاکر شاد کام ۔ بہتر از اذکار روز و شب بود ۔ از ہمہ اذکار ذکر صبح و شام
از دو گام این راہ باید سیر کرد ۔ در دو گام ست دو گام است در دو گام بان شاء اللہ
بعد از مقابلہ معاملہ درمیان نہادہ آید بالنبی و آلہ الموفق
توفیق دہندہ

تمت

قطعهٔ تاریخ چراغ افروز بزم تحقیق آفتاب آسمان تدقیق
قدوة الشعرا جناب خواجه عبید الرؤف صاحب عشرت لکهنوی

شاه مخدوم جهانگیر شرف در اصل بود — قبلهٔ صاحبدلان و کعبهٔ اهل ولا
مصدر حاجات خلق و معدن ارباب دلق — سرو بستان وفا و گلبن باغ رضا
جامع فضل و کمال و مجمع علم و هنر — صدر بزم اصفیا و شمع بزم اولیا
منبع انوار مخفی مخزن اسرار غیب — سید عالی مناقب بود آن فخر الوری
فی الحقیقت در زمان خویش بود آن بحر علم — صوفیان را مقتدا و سالکان را پیشوا
دیدنی هستند مکتوبی که او بنوشته بود — با مریدان عقیدت مند ارباب هدا
بعد او ترتیب داده عبد الرزاق آن خطوط — آنکه آمد سر گروه عارفان با خدا
لوحش الله آنچه مکتوب اند مطبوع عوام — فیض بخش عالمان و فاضلان اتقیا
سید شاه نذیر احمد والا صفات — کز عزیزان شه مخدوم هست آن اولیا
حصهٔ اول از آن مجموعه بنموده است طبع — تا کسان از وی نفع بردند جمله اصفیا
کلک عشرت مصرع تاریخ طبع او نوشت — آمده مکتوب اشرف مطلع اصفیا
[illegible]

خاتمة الطبع

باعیان حقیقی را ثنا و گل گلزار رسالت را درود بلا تعد و لا تحصی که درین زمان کتاب نایاب مقبول طبع هر خاص و عام الموسوم به مکتوب اشرفی بفرمائش جناب سید شاه نظیر احمد صاحب در مطبع دبدبهٔ احمدی لکهنو مشک گنج باهتمام کمترین احمد علی خان طبع شد محمد شریف الدین حیدر کاپینی نویس

مکتوب اشرفی

شائقین علم تصوف اور ارباب حقیقت پسند کہاں ہیں ادہر آئیں یہ مختصر دل و جان دیکھکر بہائین یہ کوئی معمولی کتاب نہیں بلکہ وہ مکتوبات ہیں کہ جو حضرت قدوۃ العارفین زبدۃ الکاملین جناب سید شاہ مخدوم اشرف جہانگیر کچھوچھوی رحمۃ اللہ علیہ نے فارسی میں تحریر فرمائی اور جناب قدوۃ المحققین حضرت سید شاہ عبد الرزاق کچھوچھوی قدس سرہ خواہرزادہ مصنف نے ترتیب دی تھی وہ اس عاجز نے بہ خرچہ زر کثیر بغرض فیض عام نہایت اہتمام سے پانچ حصوں پر تقسیم کر کے پہلا حصہ ۵ جز طبع کرا لیا ہے اور بقیہ جلدیں بھی خریداروں کی قدردانی اور توجہ دیکھنے کے بعد انشاء اللہ اسی سال طبع ہو جاوینگی۔ حق تصنیف اسکا بنام راقم مشتہر رجسٹری ہو گیا ہے کوئی صاحب قصد طبع نکریں اور جنہیں مطلوب ہو نشانہا ذیل سے طلب فرماویں قیمت فی جلد ۸؍ دس جلد کے خریدار کو چہارم تخفیف ہے

محصول ڈاک ذمہ خریدار ہے

لکھنؤ ڈاکخانہ چوک محلہ احاطہ خانساماں محمد بدر الدین صاحب۔
لکھنؤ ڈاکخانہ چوک علی محمد خان تاجر کتب۔
کچھوچھو مدرسہ دار العلوم سید وحید الدین اشرف صاحب۔
ضلع بستی مکان سید عنایت حسین صاحب وکیل محمد نثار حسین صاحب مختار۔
ضلع بارہ بنکی ڈاکخانہ علی آباد پورہ شاہ کامگار مرحوم مولوی سید شاہ الطاف اشرف صاحب

المشتہر

سید نذیر احمد ساکن ضلع بارہ بنکی ڈاکخانہ علی آباد پورہ شاہ کامگار مرحوم و مغفور

(R)

CALL No. ف ۲۹۷۵۴
۲۸۱م

ACC. No. ۳۷۰م

AUTHOR اشرف جہانگیر

TITLE مکتوب اشرفی

(R) ف ۲۹۷۵۴
۲۸۱م ۳۷۰م
اشرف جہانگیر
مکتوب اشرفی

Date	No.	Date	No.
[illegible]	3526		

AT THE TIME

MAULANA AZAD LIBRARY
ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY

RULES:—

1. The book must be returned on the date stamped above.
2. A fine of Re. 1-00 per volume per day shall be charged for text-books and 10 Paise per volume per day for general books kept over-due.